

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Аналіз та планування активів підприємства»

за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю
«Таврія - В», м. Одеса

Студентки 2 курсу 1м групи,
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економіка
підприємства»

Берчій Вікторії
Анатоліївни

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Стояненко Ірина
Василівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Блакита Ганна
Владиславівна

Київ 2018

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За словами О.Я. Базилінської, сучасна економічна наука потребує всебічної розробки різних концепцій трансформації суспільства, дослідження фаз (етапів, ступенів) розвитку людської цивілізації з виокремленням рушійних сил економічного розвитку як всієї системи, так і окремих її елементів, в тому числі підприємств [35].

У сучасних умовах здійснення господарської діяльності підприємства зацікавлені в належному стані та відповідній структурі активів для отримання найбільшого економічного ефекту. Проблема в досягненні раціональної структури активів підприємств вимагає ретельнішого вивчення співвідношення оборотних та необоротних активів. Значної уваги потребує здійснення аналізу ефективності використання активів із метою виявлення резервів підвищення виробничої потужності діяльності.

Активи підприємства є однією з складових ресурсного потенціалу підприємства, теоретичні аспекти якої не в повній мірі досліджені науковцями. Незважаючи на велику кількість публікацій на цю тему, що з'явилися в останні двадцять років, проблема осмислення активів підприємства не розкрита у всій її складності з численними взаємозв'язками і тонкощами, особливо в умовах формування нової моделі цивілізаційного розвитку економіки.

Дослідженню активів підприємства присвячені праці відомих вітчизняних і закордонних вчених. І. О. Бланк, Гері Кокінз, О. Г. Мендрул, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін. Неоднозначність концептуальних підходів до трактування самого поняття «актив», недостатнє опрацювання методологічних і прикладних питань управління активами підприємства вимагають активізації наукових досліджень у цій сфері.

Таким чином, актуальність означених проблем, їхнє практичне значення та недостатня розробленість проблематики визначили вибір теми магістерського дослідження, обумовили основну мету та завдання роботи.

Метою роботи є дослідження теоретичних і прикладних аспектів аналізу та планування активів підприємства в сучасних умовах господарювання.

Виходячи з мети в роботі поставлені наступні **завдання**:

- розкрити сутність та зміст поняття активів підприємства;
- розглянути методичні засади аналізу активів підприємства;
- дослідити методику планування активів підприємства;
- проаналізувати динаміку, обсяги, склад та структуру оборотних та необоротних активів підприємства;
- оцінити ефективність використання активів підприємства;
- обґрунтувати потребу досліджуваного підприємства в активах в плановому періоді;
- визначити резерви підвищення ефективності використання активів;
- оцінити ефективність використання активів в плановому періоді.

Об'єктом дослідження роботи є процеси аналізу та планування активів на підприємстві.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні та практичні аспекти аналізу та планування активами підприємства в сучасних умовах господарювання.

Емпіричною базою дослідження є підприємство приватної форми власності – ТОВ «Таврія-В», дата реєстрації – 31.10.1992 року, юридична адреса підприємства - 65091, Одеська обл., м. Одеса, вул. М'ясоїдівська, б.14, код ЄДРПОУ – 19202597. Керівник – Карандо Віталій Володимирович. Підприємство займається роздрібною торгівлею товарами, має велику мережу магазинів в Україні.

При написанні роботи використані такі загальнонаукові **методи дослідження**, як: порівняння (використано у першому розділі для визначення сутності поняття «активи підприємства» та співставлення методичних підходів до його визначення), системний аналіз (використано у першому та другому розділі при аналізі динаміки обсягів, структури та складу активів), вертикальний та горизонтальний аналізи (використано у другому розділі при аналізі активів підприємства) та моделювання (використано в третьому розділі при обґрунтуванні обсягів активів підприємства).

Інформаційними джерелами для проведення досліджень є: наукові праці зарубіжних та вітчизняних науковців, періодичні видання, матеріали конференцій та круглих столів за темою дослідження, а також фінансова звітність ТОВ «Таврія-В».

Практичне значення роботи полягає у визначенні обсягів активів для забезпечення ефективної діяльності підприємства, обґрунтуванні шляхів підвищення ефективності їх використання на досліджуваному підприємстві.

Апробація результатів дослідження. Результати наукового дослідження були оприлюднені у науковій статті на тему: «Активи як складова ресурсного потенціалу підприємства» у збірнику наукових статей студентів, які здобувають ступінь магістра за спеціальністю «Економіка» (спеціалізація «Економіка підприємства») заочної форми навчання «Економіка і фінанси підприємства» - Ч. 1, КНТЕУ, 2018. – С. 97-106.

Структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

АКТИВИ ЯК СКЛАДОВА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та зміст поняття активів підприємства

Поняття «активи» набуло свого поширення в економіці у якості статичної категорії і вдало експлуатується фахівцями бухгалтерського обліку вже тривалий час. Проте останнє десятиріччя двадцятого століття характеризувалося значними змінами у світовій економіці. Нова фаза науково-технічної революції та інтернаціоналізації потоків капіталу трансформувала головні моделі економічного розвитку.

Багато хто з науковців не розмежовує поняття активи з ресурсами підприємства і тому не приділяє їм належної уваги. Так, в економічній енциклопедії за редакцією С. В. Мочерного даній категорії надається таке тлумачення: «Активи (лат. *actives* — дійсний) — сукупність майна, інтелектуальної власності, грошових ресурсів, що належать підприємству, фірмі, компанії (будівлі, споруди, машини й устаткування, матеріальні запаси, банківські вклади, вкладення в цінні папери, патенти, авторські права та ін.), в які вкладено засоби власників та інших осіб» [1]. Як видно з визначення, автори ототожнюють активи з сукупністю ресурсів, які належать підприємству і не розкривають, чому саме ці ресурси стали для нього активами.

Дана точка зору домінує також у бухгалтерському обліку: «Активи — ресурси, контрольовані підприємством, використання яких забезпечуватиме (здогадно) певні економічні вигоди в майбутньому» [2].

Крім того, останнє тлумачення даної категорії також ілюструє спроби визначення активів через їх властивості. В економічній літературі авторами доволі часто використовується поняття активів у якості джерела потенційного прибутку або майбутньої вигоди. Наприклад, в окремих визначеннях активів домінують словосполучення: «джерела майбутніх прибутків», «будь-який

майбутній прибуток», «сукупність дохідного потенціалу», «будь-який економічний ресурс, здатний приносити прибуток господарюючому суб'єкту», «ймовірні майбутні економічні вигоди».

Проте, характеризуючи активи як джерело майбутніх прибутків, різноманітні автори підкреслюють також і інші риси, наприклад, конвертованість у кошти або вимірність у таких, права на майбутні прибутки і т. ін.

Інший погляд на активи пропонує Гері Кокінз. Його визначення активів ґрунтується на вартісній платформі: «Активи підприємства — акціонерна вартість виражена в грошах» [3]. При оцінці вартості бізнесу зустрічається таке визначення активів: «Активи підприємства — власність юридичної особи (підприємства), що має грошову вартість» [13]. Як ми бачимо, і в першому, і в другому визначенні теж відсутня ілюстрація процесу перетворення ресурсів в активи підприємства.

Одна із найпопулярніших на Заході концепцій, подана Американським інститутом бухгалтерів, визначає активи в такий спосіб: «Активи — це величина, подана дебетовим сальдо, що залишилося або залишиться після закриття рахунків належним чином відповідно до облікових принципів ..., при тому, що вона відбиває або право власності, або придбану вартість, або понесені витрати, які призвели до виникнення власності або стосуються майбутнього звітного періоду...» [19].

Були також спроби визначення активів через притаманні їм властивості. Часто використовується поняття активу як джерела потенційного доходу або майбутньої вигоди. Наприклад: джерело майбутніх доходів; будь-який майбутній дохід; сукупність дохідного потенціалу; будь-який економічний ресурс, здатний приносити дохід суб'єктові господарювання; ймовірні майбутні економічні вигоди, які можна виміряти; майбутні економічні вигоди. [8]

Поряд з цим, характеризуючи активи як джерело майбутніх доходів, різні автори підкреслюють також різні їх риси, наприклад конвертованість у грошові кошти або вимірювання ними права на майбутні доходи та ін. Метьюс М. і

Перера М., наприклад, називають активами будь-який майбутній дохід, визначений у грошовому вираженні, або конвертований у грошові кошти. Вони визначають, що «актив повинен бути відображений у звіті про фінансовий стан тоді і тільки тоді, коли:

- існує ймовірність, що втілений в активі потенційний дохід або майбутні економічні вигоди реалізуються;
- актив має вартість або якусь іншу цінність, яку можна достовірно виміряти (визначити)» [8].

Штаубус Дж. також зосереджує увагу у своєму визначенні активів на їх вимірюваність у грошових засобах [9].

Ознайомившись з представленими визначеннями, слід зазначити, що в останніх формулюваннях практично нічого не говориться про іманентні риси самого активу.

Вагомий внесок у розкриття змісту даної категорії зробив І.О. Бланк, проте і він в своєму уявленні активів підприємства обмежується їх статичними характеристиками і не розглядає дану категорію як динамічне утворення: «Активи підприємства представляють собою підконтрольні йому економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю та здатністю генерувати дохід, постійний обіг яких в процесі використання пов'язаний з факторами часу, ризику та ліквідності [4, с. 14].

Ознайомившись з найбільш поширеними визначеннями категорії «активи підприємства», що використовуються в науковому термінологічному обороті, можна стверджувати, що на сьогоднішній день усі вони підлягають розподілу за такими підходами:

- ресурсно-майновому,
- іманентно-функціональному;
- вартісному;
- обліковому;
- інтегральному.

Як показує дослідження, представлений перелік підходів до визначення категорії «активи підприємства» з економічної точки зору можна вважати неповним. Він не включає підходу, що ілюстрував би дану категорію з позиції розгляду процесу перетворення ресурсів підприємства на його активи. Тому даний перелік слід доповнити процесним підходом.

Узагальнено активи представляють собою контрольовані підприємством унаслідок минулих подій ресурси, що їх використання, як очікується, призведе до збільшення економічних вигод у майбутньому [14, с. 125].

Які властивості повинні мати активи сучасного і майбутнього підприємства:

- активи підприємства — результатоорієнтовні;
- активи підприємства — динамічні;
- активи підприємства — не матеріаломісткі [14, с. 127].

Як доводять дослідження, на сьогодні структура активів підприємства перерозподіляється в бік нематеріальної частини. За даними консалтингової компанії «Interbrand» частка матеріальних активів у структурі загальних активів підприємства за останні 35 років знизилася з 70 % до 30 %. Це зумовлено істотними процесами розвитку світової економіки. Значення ж нематеріальних активів постійно зростає. Проте саме нематеріальні активи в переважній більшості не ідентифіковані, але генерують дохід який капіталізується в 90 % вартості підприємства [19, с. 20].

Існує кілька класифікаційних ознак для розподілу активів підприємства. Розглянемо їх детальніше (табл. 1.1.). Найзагальнішою і найбільш популярною класифікацією активів підприємства є їх поділ на оборотні та необоротні. Розглянемо більш детально думки вчених щодо поділу активів на оборотні та необоротні.

Так, Адам Сміт ввів у політичну економію узагальнюючі поняття основного і оборотного капіталу. Однією з розбіжностей між ними він вважав спосіб у який вони приносять дохід. Він вважав, що оборотним є капітал який

може давати дохід своєму власнику тільки одним способом - при використанні його в обороті [5].

Таблиця 1.1.

Класифікація активів підприємства*

Класифікаційна ознака	Види
За формою функціонування	Матеріальні Нематеріальні Фінансові
За характером участі в господарському обороті	Довготермінові (необоротні) Короткотермінові (оборотні)
За характером обслуговування	Операційні Інвестиційні
За джерелами формування	Валові Чисті
За чутливістю до інформаційних процесів	Монетарні Немонетарні
За рівнем ліквідності	Абсолютно ліквідні Високоліквідні Середньоліквідні Низьколіквідні Неліквідні

*Джерело: сформовано автором на основі [13, 14]

Адам Сміт поділяв оборотний капітал на:

- 1) гроші, які знаходяться в обігу;
- 2) істивні припаси, які знаходяться в руках як виробників, так і купців, що призначені для продажу з вигодою;
- 3) матеріали для помешкань, одяжі, домашніх тварин, прикрас або оздоблень, більш-менш закінчені або які знаходяться в руках робітників для кінцевого їх виготовлення і обігу в предмети, що придатні до вжитку;
- 4) закінчені і придатні для вжитку вироби, що знаходяться на складах і в магазинах купців, які зберігаються з метою продати їх з вигодою, або які знаходяться на кораблях або в повозках, що перевозять їх на рахунок покупців або споживачів»[5].

Дж.С.Міль чітко вказав на багаторазову участь основного капіталу у виробничому процесі. Він зазначав, що значна частина капіталу, втілена в знаряддях виробництва, що відрізняються більш-менш тривалим існуванням, не

виключається з нього, а залишається в ньому, причому функція цієї частини капіталу не вичерпується одноразовим ужитком [6].

До цього основного капіталу Дж.С.Міль відносить будинки, машини й велику частину предметів, іменованих приладами або інструментами, довговічність яких дуже значна, і їхнє існування як знарядь виробництва подовжується багаторазовим повторенням виробничих операцій. Капітал, що існує в будь-яких із таких довговічних форм і дохід, від якого надходить протягом відповідно тривалого періоду, він називає основним капіталом. Таким чином, він вказав на такі ознаки основного капіталу, як тривале існування, багаторазовий ужиток та одержання доходу від його використання протягом тривалого періоду [6].

В праці К. Маркса «Капитал. Критика политической экономии» знаходимо: «Вартість оборотного капіталу – у вигляді робочої сили і засобів виробництва – авансується тільки на той час, протягом якого виготовляється продукт, причому авансується відповідно до масштабу виробництва, що визначається розміром основного капіталу. Ця вартість цілком входить в продукт, а потім шляхом продажу продукту знову повністю повертається з обігу і може бути авансована знову. Засоби виробництва і робоча сила, у вигляді яких існує оборотна складова капіталу, вилучаються з обігу у тому розмірі, який необхідний для виробництва і для продажу готової продукції, проте вони повинні постійно замінюватись і відновлюватись завдяки відновленню купівлі, завдяки зворотного обернення із грошової форми в елементи виробництва. В кожний окремий прийом вони вилучаються з ринку меншими масами, чим елементи основного капіталу, але тим частіше їх приходиться вилучати знову і знову. А тому авансування витраченого на них капіталу відновлюється через порівняно короткі проміжки часу. Це постійне поновлення відбувається шляхом постійного збуту продукту, який вносить в обіг всю їх вартість. На кінець вони безперервно долають весь кругооборот не тільки по своїй вартості, але і по своїй матеріальній формі; із товару вони постійно обертаються назад в елементи виробництва того ж самого товару» [7].

Виходячи з трактування К. Маркса, «визначеність форм основного і оборотного капіталу впливає тільки з відмінності обороту капітальної вартості, яка функціонує в процесі виробництва, або виробничого капіталу...Відповідно, тільки виробничий капітал може розділитися на основний і оборотний» [7].

Історію поділу активів на оборотні та необоротні досліджували Метьюс М. і ПерераМ. Автори зазначають, що поділ активів на основні та оборотні прийшов в практику бухгалтерського обліку з економіки через судову сферу в кінці дев'ятнадцятого – на початку двадцятого століття. Вважалося, що одна із основних вигод від поділу активів на основні і оборотні полягає у можливості оцінки, на підставі цього, ліквідності суб'єкта господарювання [8].

Розглянемо більш детально визначення в літературі поняття «оборотні активи». Дані представлено у вигляді табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Трактування сутності поняття «Оборотні активи підприємства»*

Джерело	Поняття
1	2
П(С)БО2 «Баланс» [2]	Оборотні активи - кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи призначені для реалізації чи споживання протягом одного операційного циклу чи протягом 12 місяців з дати балансу.
Білик М.Д. [17]	Оборотні активи – група мобільних активів із періодом використанні до одного року, що безпосередньо обслуговують операційну діяльність підприємства і внаслідок високого рівня їх ліквідності мають забезпечувати його платоспроможність за поточними фінансовими зобов'язаннями.
Бланк І.О. [4]	Оборотні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживаються у процесі одного виробничо-комерційного циклу.
Володькіна М.В. [16]	Оборотні активи – це частина активів підприємства, яка включає оборотні кошти та короткострокові фінансові інвестиції.
Демченко Т.А. [15]	Оборотні активи - сукупність оборотних фондів і фондів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі.
Нашкерька Г.В. [14]	Оборотні активи – грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів та фондів в обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції.

Продовження таблиці 1.2.

1	2
Русак Н.А. [11]	Оборотні активи – мобільні активи підприємства, що є грошовими коштами або можуть бути перетворені в них протягом року або одного виробничого циклу.
Слав'юк Р.А. [13]	Оборотні активи – ресурси, які належать підприємству і які напевно буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу
Філімоненков О.С. [12]	Оборотні активи як натурально-речовинна категорія — це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо).

*Джерело: сформовано автором на основі [2,4,11-17]

З часом у бухгалтерському обліку було відмічено протиріччя поділу активів на основні і оборотні. Для будь-якого підприємства, що прагне до фінансової стабільності й стійкості, є важливою здатність задовольняти фінансові вимоги, що виникають під час його підприємницької діяльності. Цією здатністю є відображення рівня ліквідності підприємства, що відображає здатність виконання цих вимог, тобто показує можливість конвертованості одного активу в інший за допомогою обміну. Високоліквідним, тобто найлегше обмінюваним активом є гроші. Ліквідність інших активів вимірюється відповідно до їх здатності і швидкості обміну на гроші [8].

Розмежування активів на оборотні і необоротні не дає змоги визначити ліквідність підприємства до тих пір, поки активи не будуть оцінені в поточному грошовому еквіваленті. Доцільно було б переглянути існуючу класифікацію активів щодо оборотних і необоротних активів згідно з їх можливістю обміну на гроші.

У бухгалтерському обліку відмічалась спірність поділу активів на основні і оборотні. Наприклад, Норріс вважав, що запаси ближче до основних засобів, чим до таких оборотних активів, як грошові засоби і визнані борги [10].

Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуел вводять поняття поточних активів, якими є «каса і інші засоби, які протягом нормального поточного циклу, або в період одного року, якщо цикл менший, ніж один рік, повинні знову обернутися в готівкові кошти» [10].

Як бачимо з таблиці для того, щоб ресурс вважався активом, на думку науковців, необхідно виконання двох умов:

- 1) він повинен знаходитись у володінні підприємства (контролюватись підприємством);
- 2) він повинен мати достовірно визначену вартість у грошовому вираженні.

Розглянемо також трактування поняття «необоротні активи». Як стверджують автори Бойко В. М. та Вашків П. Г. необоротні активи – це засоби праці, які застосовують в натуральній формі у сфері матеріального виробництва впродовж тривалого часу, а свою вартість переносять плавно по мірі їх зношення [22, с. 347].

На думку Бабіч В., необоротними активами є сукупність засобів праці, які функціонують у сфері матеріально виробництва в незмінній натуральній формі протягом тривалого часу та переносять свою вартість на заново створений продукт частинами в міру їх зношення [20, с. 11].

Ковальов В.В. розуміє під необоротними активами матеріальні активи, які підприємство створює з метою уживання їх у процесі виробництва чи надання послуг, постачання товарів, здавання в оренду іншим особам або для втілення адміністративних та соціально-культурних функцій і очікуваний строк корисного застосування яких довший року [23, с. 124].

Семйон В.С. у свої працях вважає, що необоротні активи – це комплекс матеріальних ресурсів і нематеріальних прав, які виражені у грошовій формі, упродовж тривалого часу використовуються підприємством для досягнення його цілей (отримання економічних вигод чи забезпечення адміністративних, соціально-культурних цілей) [24, с. 15].

Лищенко О.Г. вважає, що необоротними вважаються активи, які підприємство використовує під час виробничої діяльності або надання послуг для виконання адміністративних функцій та термін їх експлуатації більше року [18, с. 134].

Черненко С. стверджує, що необоротні активи - це засоби праці виробничого і невиробничого призначення (будівлі, споруди, машини, передавальні пристрої, інвентар і т.п.), які беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, при цьому зберігаючи свою натуральну форму, і поступово (в міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію [25, с. 33].

Як стверджує Яловега Л., сума капіталу, вкладеного в сукупність матеріально-речових об'єктів і цінностей, що застосовуються в процесі виробництва з метою впливу на предмети праці і їх перетворення в придатні до споживання продукти є необоротними активами [26].

Загородній А. Г. вважає, що необоротні активи – це сукупність матеріальних активів, які при використанні у виробничому процесі не змінюють власну натурально-речову форму протягом тривалого періоду [27, с. 328].

Бланк І. О. стверджує, що необоротні активи являють собою матеріальні активи, що беруть участь у виробничій діяльності підприємства та вартість переносять на продукцію частинами [4, с. 56].

Автори Кузнєцов В., Михайленко О. стверджують, що необоротні активи – активи, що використовуються під час поставки товарів, виробництва продукції чи здачі в оренду, період використання яких перевищує операційний цикл [28, с. 134].

У свою чергу Голов С.Ф. та Єфіменко В. І. розглядають необоротні активи, як активи, що використовуються підприємством у виробництві товарів та наданні послуг задля досягнення певної мети та строком використання більше року [21, с. 234].

Автор Кірейцев Г. Г. вважає, що необоротні активи – це деяка частка в майні підприємства, що переносить свою вартість на новостворений продукт підприємства частинами протягом декількох років. На думку, Пиріжок Є. необоротними є активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (чи операційного циклу. Якщо він перевищує рік) [19, с. 15].

Фаминский І. П. вважає, що необоротні активи – це сума капіталу, що витрачена на матеріально-речові об'єкти, що мають вплив на перетворення предметів праці, внаслідок чого виробляється продукція [29].

Ковальов В. В. визначає, що необоротні активи становлять собою активи, які використовуються підприємством більше року та не перепродаються покупцями [30, с. 35].

Борисов А. Б. стверджує, що необоротні активи – це засоби праці, особливостями яких є збереження власних властивостей, перебування у обігу багато періодів та поступове зношення і перенесення вартості на продукцію, що виготовляється [31].

Вознюк Г. Л., Партин Г. О. стверджує, що необоротні активи – це активи, термін використання яких перевищує один рік та підприємство застосовує їх у процесі виробництва продукції та надання послуг, або для виконання соціально-культурних функцій [32, с. 365].

Сухарський В. С. вважає, що необоротні активи – це засоби праці, які протягом тривалого періоду зберігають власну натуральну форму, приймаючи участь при цьому у виробничому процесі [33, с. 601].

Кутер М.І. визначає необоротні активи як не поточні активи, якими компанія володіє порівняно довго з метою продовження та розвитку своєї діяльності, а не для перепродажу [34, с. 234].

Аналіз поглядів на сутність поняття активи показав, що не існує єдиного визначення цієї категорії. Різні науковці, як вітчизняні, так і зарубіжні,

тракують поняття активів підприємства з різних позицій. Ця проблема призводить до неоднозначності та суперечливості трактування такої категорії.

Отже, на нашу думку, активи підприємства це все його майно, виражене в матеріальній та нематеріальній формах, придбане підприємством за рахунок власних або залучених ресурсів, що перебувають у його розпорядженні та призначені для використання у будь-якій його фінансово-господарській діяльності з метою отримання фінансового результату.

На основі проведеного дослідження, вважаємо, що під активами підприємства слід розуміти сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей підприємства, які мають грошову оцінку, а також вартостей, у вигляді зносу, резерву, гудвілу тощо, формування та використання яких призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

1.2. Методичні засади аналізу активів підприємства

Основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства є активи. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [37].

Дослідження стану та структури активів підприємства є різноплановим процесом, тому, згідно з О. Я. Базилінською, варто розділити на такі етапи [35]:

- 1) вертикальний та горизонтальний аналіз активів;
- 2) аналіз коефіцієнтів структури активів;
- 3) аналіз ефективності використання оборотних та необоротних активів;
- 4) якісна характеристика основних засобів.

Дослідження стану активів підприємства варто починати із проведення вертикального та горизонтального аналізу. На цій стадії аналізу формується

уявлення про діяльність підприємства, виявляються зміни у складі його майна і джерелах, встановлюються взаємозв'язки різних показників.

Як стверджує Т. В. Момот, вертикальний аналіз показує структуру майна підприємства, показники структури розраховуються у відсотках до валюти балансу [36].

Горизонтальний аналіз звітності полягає в побудові однієї чи кількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами зростання (зниження).

Горизонтальний аналіз – це порівняння величин окремих статей, розділів і валюти балансу за кілька періодів, на підставі чого визначають напрямки і тенденції змін цих показників (абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту) [13]. Цей аналіз називають також трендовим.

У першу чергу порівнюють валюту балансу за два і більше періоди, зростання якої у загальному випадку свідчить про позитивні зміни у веденні господарської діяльності підприємства. Також необхідно відслідкувати за рахунок яких саме параметрів (розділів або статей балансу) відбулись найбільші зміни.

Так, якщо загальне збільшення балансу відбулось, наприклад, за рахунок таких активів, як: нематеріальних активів (р. 1000), капітальних інвестицій (р.1005), виробничих запасів (р.1100),поточних фінансових інвестицій (р. 1160), залишків грошових коштів (р. 1166, р. 1167), а також за рахунок таких пасивів, як: власний капітал підприємства (р. 1495), доходів майбутніх періодів (р. 1665), то це може свідчити про якісне зростання балансу підприємства [13].

З іншого боку, зростання дебіторської заборгованості підприємства в активі балансу (р. 1125 +р. 1130) та кредиторської заборгованості (р. 1610), короткострокових кредитів банку (р. 1600), інших поточних зобов'язань (р. 1690) у пасиві балансу може сигналізувати про наявність проблем у покритті поточних і майбутніх зобов'язань підприємства.

Зменшення активів або пасивів балансу, звичайно, з однієї сторони може сигналізувати про зменшення господарської діяльності підприємства. Проте

такі висновки можна зробити лише після виявлення причин такого зменшення. У кожному окремому випадку необхідно виявляти основні причини спаду виробництва, оскільки на різних підприємствах вони можуть бути різними. Багато чого у спаді валюти балансу залежить від того, по яких саме статтях балансу спостерігається зменшення або збільшення.

Так, якщо зменшення валюти балансу є наслідком так званого «чищення» балансу, а саме: звільнення від неефективних зв'язків з іншими суб'єктами, то це не означає поступове згорання діяльності підприємства і втрати платоспроможності [13].

Абсолютне і відносне зростання поточних активів може свідчити не тільки про розширення виробництва і вплив фактору інфляції, але і про уповільнення обіговості капіталу, що робить необхідним збільшення його маси.

При вивченні структури запасів необхідно оцінити тенденції зміни та питому вагу виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції і товарів.

Збільшення питомої ваги виробничих запасів може бути наслідком:

- нарощування виробничої потужності підприємства;
- підтримання високого рівня продаж під час сезонної реалізації або необхідності створення страхових запасів;
- намагання захистити грошові кошти від знецінення в умовах інфляції;
- нерационально вибраною господарською стратегією, внаслідок якої значна частина оборотного капіталу заморожена в запасах [21].

При вивченні структури поточних активів велика увага повинна приділятися стану розрахунків з дебіторами.

Високі темпи зростання дебіторської заборгованості свідчать про те, що підприємство використовує стратегію надання споживачам своєї продукції товарних позик і, таким чином, ділиться з ними частиною свого доходу. Внаслідок затримки платежів за продукцію підприємство вимушене брати кредити для забезпечення своєї виробничої діяльності, збільшуючи водночас

власні фінансові зобов'язання. Все це свідчить про іммобілізацію частини оборотних засобів із виробничого циклу.

Основними завданнями діагностики оборотних активів є:

1. виявлення резервів підвищення ефективності їх використання та прискорення обертання;
2. виявлення змін в складі та структурі оборотних активів в динаміці;
3. оцінювання рівня ділової активності підприємства;
4. визначення джерел фінансування оборотних активів в сучасних умовах;
5. визначення потреби в додаткових коштах для фінансування оборотних активів;
6. розрахунок частки ліквідних, швидко-, та повільноліквідних активів;
7. виявлення факторів впливу на показники оборотності оборотних активів та їх негативну зміну;
8. розробка управлінських рішень та їх реалізація.

Діагностика оборотних активів повинна здійснюватись у певній послідовності:

- 1) визначення цілей, що повинні переслідуватись у процесі діагностики;
- 2) обрання методів, прийомів і способів діагностики оборотних активів;
- 3) вибір джерел інформації та систематизація отриманих даних;
- 4) аналіз складу та структури оборотних активів в динаміці;
- 5) аналіз оборотних активів у розрізі окремих видів;
- 6) розрахунок та оцінка показників ефективності використання оборотних активів;
- 7) проведення факторного аналізу показників ділової активності;
- 8) визначення частки вартості оборотних активів об'єкта досліджень у вартості оборотних активів галузі, регіону, країни в цілому.

Для характеристики ефективності використання основних засобів застосовується система показників, що включає в себе узагальнюючі і приватні (техніко-економічні) показники. Узагальнюючі показники відображають

використання всіх видів основних засобів, а приватні - використання окремих груп основних засобів.

Узагальнюючими показниками ефективності використання оборотних активів є показники рентабельності оборотних активів та віддачі оборотних активів. Показник рентабельності оборотних активів можна розраховувати, використовуючи величину фінансового результату від операційної діяльності, від звичайної діяльності та величину чистого прибутку або збитку. Цей показник характеризує величину прибутку, отриманого у розрахунку на одиницю авансованих на формування оборотних засобів оборотних коштів у середньому за відповідний період і відображає фінансову ефективність роботи підприємства.

Рентабельність оборотних активів (P_{OA}) характеризує величину прибутку (Π) у розрахунку на 1 грн. (1000 грн.) авансованих у середньому за звітний період оборотних активів і визначається за формулою:

$$P_{OA} = \frac{\text{ЧП}}{\text{Середньорічна сума активів}} * 100 \quad (2.1)$$

де ЧП – чистий прибуток за період, що аналізується.

За допомогою рентабельності оборотних активів можна дати загальну оцінку ефективності використання оборотних активів організацій і підприємств як у цілому, так і у галузевому аспекті за звітний період і в динаміці.

Для поглибленого аналізу й оцінки ефективності використання оборотних активів вживаються показники, що характеризують раціональність їх розміщення і використання на стадіях кругообороту оборотних засобів. До них відносяться коефіцієнт завантаження обороту, коефіцієнт оборотності оборотних активів і оборотність оборотних активів у днях за складовими операційного циклу.

Оскільки одним із основних критеріїв оцінки ефективності управління оборотними активами є фактор часу, важливими при аналізі оборотних активів є

показники оборотності: оборотність оборотних активів у днях і коефіцієнт оборотності в разях.

Оборотність оборотних активів у днях (O_d) характеризує тривалість одного обороту в днях і може бути визначена двома способами:

1) виходячи із середніх запасів оборотних активів і одноденного сукупного обороту за звітний період ($\frac{\sum O}{D}$) за формулою:

$$O_d = \frac{D}{\frac{\sum O}{D}} = \frac{D^2}{\sum O} \quad (2.3)$$

де, D – кількість календарних днів у звітному періоді;

2) з допомогою коефіцієнта оборотності оборотних активів (K_0) за формулою:

$$O_d = D : K_0 \quad (2.4)$$

На практиці частіше застосовується перший спосіб визначення тривалості одного обороту в днях.

Показник оборотності оборотних активів у днях є наочним, доступним і знайшов найбільше застосування в планово-аналітичній роботі організацій і підприємств. З його допомогою оцінюється не тільки загальна тривалість одного циклу кругообороту оборотних виробничих фондів і фондів обігу, а й визначається тривалість затримки коштів на окремих стадіях кругообороту, в окремих елементах оборотних засобів; обчислюються величини вивільнених чи додатково вкладених оборотних коштів внаслідок прискорення чи сповільнення кругообороту оборотних активів.

Оборотність оборотних активів днях може бути обчислена як у цілому по підприємству виходячи з загальної суми запасів оборотних засобів і сукупного одноденного обороту, так і в розрізі галузей діяльності з подальшим розчленуванням тривалості одного обороту за елементами оборотних активів

(сировина і матеріали, незавершене виробництво, готова продукція, товари тощо).

Названий вище показник застосовується при плануванні й аналізі запасів товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів. Він виключає вплив цінового чинника, дає можливість визначити величину вивільнення або додаткового завантаження в оборот коштів внаслідок прискорення (сповільнення) оборотності оборотних активів.

Оборотність оборотних активів у днях характеризує тривалість операційного циклу або одного повного обороту в днях, починаючи з моменту придбання запасів для здійснення діяльності підприємства до виготовлення та реалізації готової продукції та зарахування коштів на рахунок підприємства. Цей показник обчислюється, як і в цілому по оборотних активах, так і по планових і непланових оборотних, за складовими елементами.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів (K_0) показує, у скільки разів оновились оборотні активи за звітний період (рік), і визначається за формулою:

$$K_0 = \sum O : \quad (2.5)$$

Чим швидше проходить процес оновлення оборотних активів, тим ефективніше використовуються оборотні кошти, авансовані в оборотні активи (швидше збільшуються обсяги діяльності, відносно зменшуються витрати, збільшується прибуток).

Аналогічно може бути визначена оборотність оборотних активів окремої галузі діяльності. У динаміці цей показник дає можливість виявити тенденції оборотності оборотних активів і вишукати шляхи її прискорення.

Коефіцієнт завантаження обороту (K_3) характеризує величину вкладених (авансованих) в оборот коштів на формування оборотних активів ( ) у розрахунку на одиницю (гривню, тисячу грн.) сукупного обороту ($\sum O$) і визначається за формулою:

$$K_3 = \frac{1}{\sum O} \quad (2.6)$$

Це обернена величина коефіцієнта віддачі оборотних коштів (засобів) і може бути визначена за формулою:

$$K_3 = 1 : KB_{ок} \quad (2.7)$$

З цього випливає, що чим нижчий коефіцієнт завантаження, тим більша фондівіддача. Цей показник не може бути довільним, оскільки виконання прогнозованого обсягу обороту (товарообороту, виробництва продукції, робіт і послуг) вимагає наявності матеріальних і грошових оборотних активів у межах нормативу. Зниження коефіцієнта завантаженості порівняно з нормативом можливе за умови прискорення кругообороту оборотних виробничих фондів і фондів обігу.

Коефіцієнт завантаження обороту кожної з галузей діяльності організації (підприємств) визначається шляхом розчленування значення $\sum O$ за галузевою ознакою. У динаміці цей показник характеризує раціональність розміщення оборотних коштів.

Отже, з огляду на вищевикладене в процесі оцінки балансу підприємства доцільно розрахувати коефіцієнт якості дебіторської заборгованості. Він обчислюється як відношення дебіторської заборгованості, строк оплати яких не настав, до її загальної суми.

1.3. Методика планування активів підприємства

Формування активів будь-якого підприємства пов'язано з трьома етапами його розвитку на різних стадіях життєвого циклу [19]:

1. Створення нового підприємства. Це найбільш відповідальний та складний етап формування активів (процес першочергового їх формування),

особливо при створенні великих підприємств. Сформовані на цьому етапі активи здебільшого визначають потребу у стартовому капіталі, умови генерування прибутку, швидкість обороту цих активів, рівень їх ліквідності.

2. Розширення, реконструкція та модернізація діючого підприємства. Цей етап формування активів можна розглядати як постійний процес його розвитку в розрізі основних стадій його життєвого циклу. Розширення та оновлення складу активів діючого підприємства здійснюється згідно стратегічних задач його розвитку з урахуванням можливостей формування інвестиційних ресурсів.

3. Формування нових структурних одиниць діючого підприємства (дочірніх підприємств, філіалів та ін.). Цей процес може відбуватися шляхом формування нових структурних майнових комплексів (на базі нового їх будівництва) або придбання готової сукупності активів у формі цілісного майнового комплексу (варіантами такого придбання є приватизація діючого державного підприємства, купівля збанкрутілого підприємства). Другий та третій етапи формування активів являють собою форми інвестиційної діяльності діючого підприємства.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємства в майбутньому періоді, процес формування його активів повинен носити цілеспрямований характер. Основною метою формування активів підприємства є виявлення та задоволення потреби в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для забезпечення умов ефективної господарської діяльності. З позиції цієї мети, процес формування активів підприємства будується на основі наступних принципів:

1. Врахування перспектив розвитку операційної діяльності та форм її диверсифікації. Формування активів підприємства при його створенні підпорядковано в першу чергу задачам розвитку його операційної діяльності. При цьому слід мати на увазі, що на первинних стадіях життєвого циклу підприємства об'єм операційної діяльності зростає доволі високими темпами (за умови правильного вибору підприємством своєї ринкової позиції). Тому сформовані на первинній стадії активи підприємства повинні мати певний

резервний потенціал, який би забезпечував можливості приросту продукції та диверсифікації операційної діяльності в майбутньому періоді.

2. Забезпечення співвідношення об'єму та структури сформованих активів об'єму та структури виробництва та збуту продукції. Таке співвідношення повинно забезпечуватись в процесі розробки бізнес-плану створення новою підприємства шляхом визначення потреби в окремих видах активів.

3. Забезпечення оптимального складу активів з позицій ефективності господарської діяльності. Така оптимізація складу активів підприємства направлена з однієї сторони на забезпечення наступного повного корисного використання окремих їх видів, а з іншої — на підвищення сукупної потенційної їх здатності генерувати операційний прибуток [21].

Процес цієї оптимізації здійснюється за трьома наступними етапами:

На першому етапі оптимізується співвідношення сукупних розмірів необоротних та оборотних активів підприємства, які використовуються в процесі його операційної діяльності.

На другому етапі оптимізується співвідношення активної та пасивної частини необоротних активів. До активної частини необоротних активів відносять машини, механізми та устаткування, які безпосередньо задіяні у виробничому технологічному процесі. До пасивної частини необоротних операційних активів відносять будівлі та приміщення; машини та устаткування, які використовуються в процесі управління операційною діяльністю; нематеріальні активи, які обслуговують операційний процес.

На третьому етапі оптимізується співвідношення трьох основних видів оборотних активів — суми запасів товарно-матеріальних цінностей; суми дебіторської заборгованості; суми грошових активів [12].

Оптимізація складу необоротних та оборотних активів потребує врахування галузевих особливостей операційної діяльності, середньої тривалості операційного циклу на підприємстві, а також оцінки позитивних та негативних особливостей функціонування цих видів активів.

Таким чином, з урахуванням всіх вище розглянутих особливостей формування активів, можна виділити основні завдання, які ставить перед собою підприємство в процесі аналізу та планування активів:

- як отримати найбільший прибуток при найменшому ризику;
- як забезпечити правильну структуру активів;
- як своєчасно отримати кошти;
- як збільшити продаж;
- як вести правильну інвестиційну стратегію;
- як розробити методіку оптимального залучення фінансових ресурсів

[13].

Ефективне використання оборотних коштів в першу чергу передбачає визначення оптимальної величини, розробку варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Оптимальна величина оборотних коштів повинна з однієї сторони забезпечувати безперебійне ефективне функціонування підприємства, з іншої – мінімізувати наявність недіючих поточних активів [10].

Потреба в оборотних активах визначається шляхом їх нормування, що передбачає встановлення оптимальної величини оборотних активів, необхідних для організації і здійснення нормальної господарської діяльності підприємства.

За відповідності складу, структури й наявності оборотних активів запланованому обсягу виробництва та реалізації підприємство в змозі отримувати прибуток з мінімальними витратами. У разі зниження розміру оборотних активів можливі перебої в постачанні й виробничому процесі, зменшення обсягу виробництва та прибутку, виникнення прострочених платежів і заборгованості, інші негативні явища в господарській діяльності. Значення нормування оборотних коштів полягає у наступному [6]: правильне визначення нормативу оборотних коштів забезпечує безперервність і безперебійність процесу виробництва; нормування оборотних коштів дає змогу ефективно використовувати оборотні кошти на кожному підприємстві; від правильно встановленого нормативу оборотних коштів залежить виконання

плану виробництва, реалізації продукції, прибутку та рівня рентабельності; обґрунтовані нормативи оборотних коштів сприяють зміцненню режиму економії, мінімізації ризику підприємницької діяльності.

Узагальнюючи літературу [3,5,6,10,11,12], присвячену вирішенню питання планування оборотних активів підприємства, встановлено, що планування оборотними активами здійснюється такими методами:

1. Прямий метод має за основу розрахунок нормативів потреби в оборотних коштах і полягає в тому, що спочатку визначається розмір авансування оборотних коштів у кожний елемент, потім їхнім підсумовуванням визначається загальна сума нормативу.

Метод прямого розрахунку дає змогу найбільш точно визначити потребу в оборотних активах, оскільки враховує всі організаційно-технологічні, технічні, транспортні та інші характерні особливості, досвід і стан розрахунків. Обґрунтований розрахунок здійснюється за кожним елементом оборотних активів з урахуванням завдань виробничого плану, постачання та збуту. Метод використовується при проектуванні нових підприємств, а також при розробці заходів, спрямованих на ліквідацію наднормативних запасів оборотних коштів [12].

2. Аналітичний (дослідно-статистичний) метод визначення потреби в оборотних активах базується на здійсненні розрахунків з урахуванням середніх фактичних залишків та змін обсягів виробництва. При цьому здійснюється коригування з урахуванням зайвих і непотрібних запасів, неліквідів, які, можливо, мали місце в попередньому періоді. Метод заснований на існуванні пропорційної залежності потреби в оборотних коштах від обсягу виробництва й реалізації продукції.

Основним недоліком цього методу є те, що він не відображає реального проходження виробничого процесу та кругообігу оборотних засобів, оскільки нормативи визначаються на основі фактичних даних минулого року. Це призводить до того, що визначені таким чином нормативи є доволі відносними. Він орієнтується на фактичну організацію виробництва, постачання та збуту й

не сприяє їх покращенню. Отже, недоліки в організації та використанні оборотних засобів у минулому періоді не усуваються, а переносяться на наступний, не мобілізуються резерви прискорення оборотності та не враховуються прогресивні чинники, такі як поліпшення матеріально-технічного постачання, поліпшення технології та організації виробництва, а також умов реалізації продукції.

Аналітичний метод застосовується в тому випадку, коли в планованому періоді не передбачено істотних змін в умовах роботи підприємства в порівнянні з попереднім [3].

3. Коефіцієнтний метод дає змогу здійснити розрахунок потреби в оборотних активах з урахуванням тенденцій і співвідношень у змінах обсягу виробництва та окремих видів запасів і затрат. Частина з них знаходиться в прямій пропорційній залежності від змін в обсязі виробництва — сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, незавершене виробництво, готова продукція на складі, інша ж частина залежить значно меншою мірою — малоцінні і швидкозношувані предмети, запчастини для ремонтів, витрати майбутніх періодів тощо. Співвідношення, що склалися в минулому, з використанням відповідних коефіцієнтів, екстраполюються на майбутній період.

4. Метод суми строків оборотності. Використання методу «суми строків оборотності» пов'язане з поняттями операційного й фінансового циклів. Ціль методу «строків оборотності» — визначити потреби, що генеруються операційним циклом. Ці потреби вимірюються в днях і у відсотках до обсягу продажів. На практиці не завжди легко застосувати цей метод, тому що він виходить з розрахунку численних часткових строків оборотності. Крім того, не можна підсумувати строки оборотності в днях, тому що вони визначалися стосовно різних величин у знаменнику формул строків оборотності [11].

На практиці найбільш доцільне застосування методу прямого рахунка, перевагою якого є вірогідність, що дозволяє зробити найбільш точні розрахунки частинного і сукупного нормативів. До частинного відносяться

нормативи оборотних коштів у виробничих запасах: сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, тари, запасних частин; у витратах майбутніх періодів; готових виробів.

Але методологія процесу практичного планування на сьогоднішній день є неефективною через те, що у планових рахунках ми маємо справу з показниками, які, по суті, є випадковими величинами, але з метою полегшення розрахунків за традиційними методиками плановики визначають їх середнє значення і в подальших розрахунках використовують у вигляді констант. Ні варіація, ні закон поділу, ні довірчі інтервали при цьому не визначаються і не враховуються в подальших розрахунках. Це збільшує розбіжність між дійсністю і результатом розрахунків [6].

Отже, економічний механізм формування і використання активів підприємства, з одного боку, має забезпечувати зовнішні зв'язки останнього (державне регулювання, взаємодія з ринком) і створювати відповідні умови отримання доходу. З іншого боку, цей механізм спрямований на розвиток виробничих відносин усередині підприємства. Структура цього механізму визначається через організаційно-технічну систему, систему планування, мотивації, матеріальної відповідальності та контролю. Побудова ефективного економічного механізму формування і використання активів в практиці господарювання дозволить поліпшити кінцеві результати діяльності підприємств.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ АКТИВІВ ТОВ «ТАВРІЯ-В»

2.1. Аналіз динаміки обсягів, складу та структури необоротних активів підприємства

Вирішення задач систематичного підвищення ефективності використання активів потребує визначення критеріїв їх використання та показників, що її характеризують. Так французький вчений Жак Рішар [10] для оцінки ефективності підприємства пропонує застосовувати такий показник як ставка доходності активів, який визначається добутком коефіцієнту рентабельності та коефіцієнту використання активів.

Гінзбург А.І. [3] дещо розширив коло показників для характеристики ефективності використання оборотних активів. Зокрема ним запропоновано застосувати такі показники:

- коефіцієнт оборотності оборотних активів, який визначається відношенням виручки від реалізації продукції до середньої вартості оборотних активів;
- коефіцієнт оборотності запасів, який визначається відношенням собівартості реалізованої продукції до середньої вартості товарно-матеріальних запасів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, який визначається відношенням виручки від реалізації продукції до середньої вартості дебіторської заборгованості;
- тривалість одного обороту в днях, який визначається діленням тривалості річного періоду в днях на коефіцієнт оборотності активів.

Найбільш широкий спектр досліджень серед зарубіжних вчених розкрито в праці Савицької Г.В. [11]. Автор для аналізу ефективності використання оборотного капіталу пропонує застосовувати такі показники: коефіцієнт

оборотності оборотного капіталу та тривалість одного обороту оборотного капіталу.

Крім того, автор визначає економічний ефект, який виникає в результаті прискорення оборотності і виражається у відносному вивільненні коштів із обороту, а також у збільшенні суми прибутку.

Думка вітчизняних вчених стосовно методики аналізу ефективності використання оборотних активів [4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15] базується на тих же принципах, що і зарубіжних. Відповідно до запропонованих ними підходів передбачається розрахунок коефіцієнтів оборотності активів або їх складових та тривалості одного обороту оборотних активів. Але тут встановлена різнобіжність назв одних і тих же показників. Так коефіцієнт оборотності активів у Цал-Цалко Ю.С. [13] має назву показник завантаження оборотних активів, у Кіндрацької Г.І [5] – швидкості обороту. Показник тривалості одного обороту оборотних активів у Кіндрацької Г.І. [5] має назву періоду обороту; у Мних Є.В. [8] та у колективу авторів [12] – показник швидкості обороту. Згадані методики дещо різняться широтою охопту та акцентуванням уваги на тих чи інших складових оборотних активів. Так Мних Є.В. [8] пропонує визначати оборотність дебіторської заборгованості як складової оборотних активів. Костирко Р.А. [6], Чернелевський Л.М. [14] вважають доцільним аналізувати оборотність сукупних активів, чистих активів, оборотних активів, у тому числі товарно-матеріальних запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів. Колектив авторів [9, 12] наведений перелік показників ефективності використання оборотних активів доповнив коефіцієнтом завантаження оборотних коштів (K_3), який є оберненим до коефіцієнту оборотності і визначається за формулою:

$$K_3 = \frac{A}{Чд}, \quad (2.1.)$$

де: А – середня величина оборотних активів; Чд – чистий дохід від реалізації (обсяг реалізації).

У Цал-Цалко Ю.С. [13] цей показник має назву витратомісткість залишків оборотних активів. На наш погляд, доцільність введення цього показника визиває сумніви, адже він обернений до коефіцієнта оборотності. Крім збільшення трудомісткості розрахунків, він більше ніякої суттєвої інформації про ефективність використання оборотних активів не несе.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Таврія – В» створено у 1992 році. Еволюція фірми - шлях від торгового павільйону до сучасної мережі супермаркетів з європейським рівнем сервісу. Щоденно, завдяки відмінному сервісу, високому рівню якості товарів та доступним цінам, здійснюють покупки у магазинах «Таврія – В» понад 170 тис. чоловік. Найважливішою бізнес-подією у житті Одеси стало відкриття ТОВ «Таврія-В» у березні 2002 року нового гігантського торговельного центру загальною площею 10,0 тис. квт. метрів з величезним асортиментом, з безкоштовною парковкою на 500 машин, устаткованого найсучаснішим обладнанням та самим великим холодильником у місті.

Необоротні активи підприємства - це сукупність господарських засобів, що використовуються протягом тривалого часу, вартість яких поступово зменшується у зв'язку із фізичним і моральним зносом [13]. Від забезпеченості підприємства необоротними активами та ефективності їх використання багато в чому залежить господарська діяльність та фінансовий стан підприємства.

За формою функціонування у процесі господарської діяльності підприємства необоротні активи поділяються на матеріальні, нематеріальні і фінансові. Матеріальні необоротні активи у балансі представлені основними засобами і незавершеним будівництвом. Нематеріальні активи охоплюють права на об'єкти інтелектуальної власності, патенти, ліцензії, торгові знаки, знаки обслуговування та ін. Фінансові необоротні активи представлені у балансі довгостроковими фінансовими інвестиціями, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент і обліковуються методом участі в капіталі.

Під час аналізу необоротних активів за даними фінансової звітності необхідно дати оцінку змінам в їх обсязі і структурі, вивчити стан та ефективність використання. При цьому значну увагу приділяють основним засобам, які становлять основу матеріально-технічної бази будь-якого підприємства. У фінансовому аналізі і менеджменті основні засоби розглядають як об'єкт вкладання капіталу, а тому їх називають основним капіталом, а у податковому законодавстві - основними фондами.

Динаміка обсягів необоротних активів ТОВ «Таврія-В» за 2015-2017 рр., відображена в табл.2.1.

Таблиця 2.1.

Динаміка обсягів необоротних активів підприємства ТОВ «Таврія-В» у 2015-2017 рр.

Показники	Код рядка	2015 рік, тис.грн	2016 рік, тис.грн	2017 рік, тис.грн	Абсолютний приріст, тис. грн	
					2016 до 2015	2017 до 2016
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:	1000	22166,0	31952,0	33285,0	9786,0	1333,0
первісна вартість	1001	31860,0	50916,0	62384,0	19056,0	11468,0
накопичена амортизація	1002	9694,0	18964,0	29099,0	9270,0	10135,0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	11768,0	32478,0	25063,0	20710,0	-7415,0
Основні засоби:	1010	644905,0	715036,0	893058,0	70131,0	178022,0
первісна вартість	1011	955796,0	1098573,0	1358581,0	142777,0	260008,0
знос	1012	310891,0	383537,0	465523,0	72646,0	81986,0
Інвестиційна нерухомість:	1015	947220,0	1265134,0	1286338,0	317914,0	21204,0
первісна вартість	1016	1149367,0	1499115,0	1553687,0	349748,0	54572,0
знос	1017	202147,0	233981,0	267349,0	31834,0	33368,0
Всього	1095	1626059,0	2044600,0	2237744,0	418541,0	193144,0

Як видно з табл.2.1., абсолютне відхилення всіх показників балансу у розділі необоротних активів має позитивне значення, крім незавершених капітальних інвестицій, які у 2017 році скоротились на 7 415,0 тис. грн. та склали 25 063,0 тис. грн. Загалом необоротні активи збільшились у 2016 році на 418 541,0 тис. грн. в порівнянні з 2015 роком та склали 2 044 600,0 тис. грн., у 2017 році відповідно в порівнянні з 2016 роком абсолютний приріс склав 193 144,0 тис. грн. Найбільший абсолютний приріс у необоротних активах

спостерігається у основних засобів: збільшення на 178 022,0 тис. грн. у 2017 році в порівнянні з 2016 роком та відповідно збільшення на 70 131,0 у 2016 році в порівнянні з 2015 роком. Такий значний приріст основних засобів підприємства стався за рахунок значного збільшення первісної вартості, тобто безпосереднього збільшення основних засобів. Інвестиційна нерухомість у 2017 році збільшилась на 21 204,0 тис. грн. в порівнянні з 2016 роком та склала 1 286 338,0 тис. грн.; у 2016 році відповідно збільшення відбулось на 317 914,0 тис. грн. в порівнянні з 2015 роком.

Також розглянемо відносне збільшення статей балансу у розділі необоротних активів, а саме темп приросту, відображений у табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Темп приросту необоротних активів підприємства ТОВ «Таврія-В» у 2015-2017 рр.

Показники	Темп приросту у 2016 до 2015, %	Темп приросту у 2017 до 2016, %
Нематеріальні активи:	44,1	4,2
первісна вартість	59,8	22,5
накопичена амортизація	95,6	53,4
Незавершені капітальні інвестиції	176,0	-22,8
Основні засоби:	10,9	24,9
первісна вартість	14,9	23,7
знос	23,4	21,4
Інвестиційна нерухомість:	33,6	1,7
первісна вартість	30,4	3,6
знос	15,7	14,3
Довгострокові біологічні активи:		
первісна вартість		
Всього	25,7	9,4

Як видно, з табл. 2.2. загальний приріст необоротних активів у 2016 році в порівнянні з 2015 склав 25,7%, а у 2017 році в порівнянні з 2016 роком лише 9,4%.

У 2016 році найбільший приріст мали наступні статті: незавершені капітальні інвестиції (+176,0%), нематеріальні активи (+44,1%) та інвестиційна нерухомість (+33,6%).

Найбільшого приросту у 2017 році в порівнянні з 2016 роком мали наступні статті: основні засоби (+24,9%), нематеріальні активи (+4,2%) та інвестиційна нерухомість (+1,7).

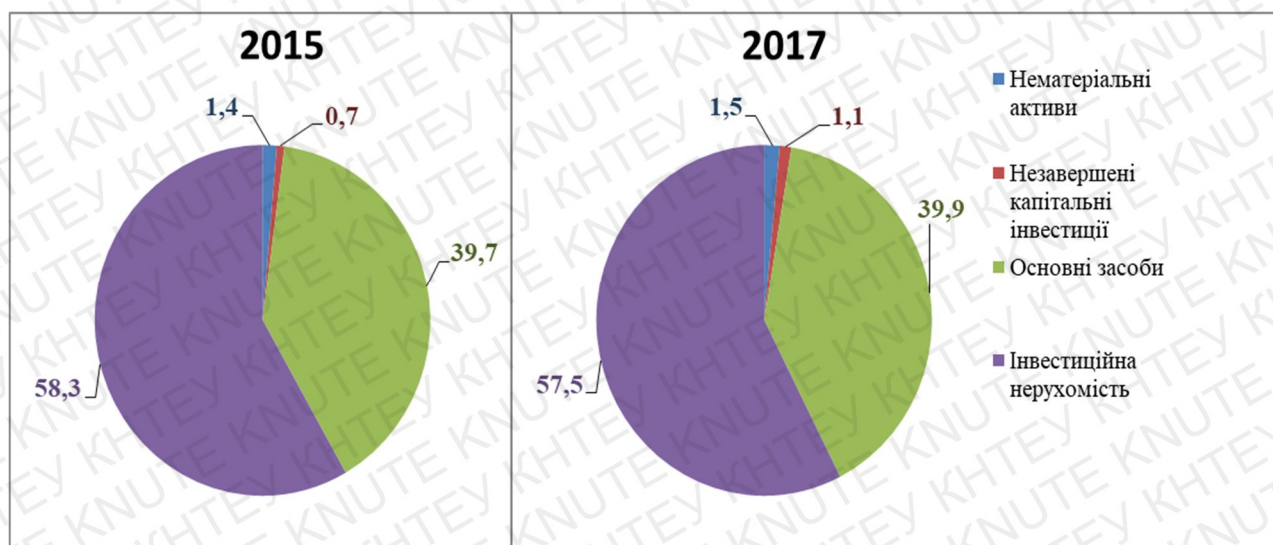

Рис. 2.1. Структура необоротних активів ТОВ «Таврія-В» 2015-2017 рр.,%

Як видно з рис. 2.1., у структурі необоротних активів ТОВ «Таврія-В» як у 2016, так і у 2017 році переважає інвестиційна нерухомість – 61,9% та 57,5% відповідно.

Доволі значною є також питома вага основних засобів – 35,0% у 2016 році та 39,9% у 2017 році. Найменша питома вага припадає на нематеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції.

Загалом можна зробити висновок про позитивні тенденції у збільшенні обсягів необоротних активів підприємства. У складі необоротних активів товариства присутні нематеріальні активи та інвестиційна нерухомість, що характеризує вибрану ним стратегію діяльності як інноваційну, бо воно вкладає кошти у патенти, ліцензії та іншу інтелектуальну власність.

2.2. Аналіз динаміки, обсягів, складу та структури оборотних активів підприємства

У торгівлі порівняно з іншими галузями економіки частка оборотних активів у майні підприємств є найвищою. Від складу, розміщення, ефективності використання та структури джерел фінансування оборотних активів безпосередньо залежить фінансовий стан підприємств.

Система управління оборотними активами становить найбільшу частину операцій фінансового менеджменту. Мета управління оборотними активами полягає у формуванні необхідного підприємству обсягу і складу оборотних активів та підтриманні оптимальної структури джерел їх фінансування [21]. Важливу роль у вирішенні цих завдань відіграє аналіз стану оборотних активів та їх оборотності.

Розглянемо динаміку обсягів оборотних активів ТОВ «Таврія-В» за 2015-2017 рр. (табл.2.3).

Таблиця 2.3.

Динаміка обсягів оборотних активів підприємства ТОВ «Таврія-В» у 2015-2017 рр.

Показники	Код рядка	2015 рік, тис.грн	2016 рік, тис.грн	2017 рік, тис.грн	Абсолютний приріст, тис. грн	
					2016 до 2015	2017 до 2016
1	2	3	4	5	6	7
Запаси	1100	136296.0	162389.0	272892.0	26093.0	110503.0
Виробничі запаси	1101	3796.0	7782.0	32846.0	3986.0	25064.0
Товари	1104	132500.0	154607.0	240046.0	22107.0	85439.0
Векселі одержані	1120	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	58166.0	144904.0	38660.0	86738.0	-106244.0
за виданими авансами	1135	77398.0	124068.0	151370.0	46670.0	27302.0
з бюджетом	1136	1435.0	26371.0	25679.0	24936.0	-692.0
у тому числі з податку на прибуток	1140	0.0	322.0	0.0	322.0	-322.0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1160	1348.0	1982.0	3317.0	634.0	1335.0

Продовження табл. 2.3.

1	2	3	4	5	6	7
Гроші та їх еквіваленти	1166	16819.0	30536.0	31932.0	13717.0	1396.0
Готівка	1167	582.0	229.0	2807.0	-353.0	2578.0
Рахунки в банках	1170	4742.0	11301.0	2740.0	6559.0	-8561.0
Витрати майбутніх періодів	1180	344.0	4945.0	23770.0	4601.0	18825.0
Інші оборотні активи	1190	34749.0	46800.0	36737.0	12051.0	-10063.0
Всього	1195	326555.0	541995.0	584357.0	215440.0	42362.0

Як видно з табл.2.3. абсолютне відхилення більшості показників балансу у розділі оборотних активів має позитивне значення, крім інших оборотних активів, які у 2017 році скоротились на 10 063,0 тис. грн. та склали 36 737,0 тис. грн. Загалом оборотні активи збільшились у 2016 році на 215 440,0 тис. грн. в порівнянні з 2015 роком та склали 541 995,0 тис. грн., у 2017 році відповідно в порівнянні з 2016 роком абсолютний приріс склав 42 362,0 тис. грн. Найбільший абсолютний приріс у оборотних активах спостерігається у запасів: збільшення на 110 503,0 тис. грн. у 2017 році в порівнянні з 2016 роком та відповідно збільшення на 26 093,0 у 2016 році в порівнянні з 2015 роком. Товари у 2017 році збільшилась на 85 439,0 тис. грн. в порівнянні з 2016 роком та склали 240 046,0 тис. грн.; у 2016 році відповідно збільшення відбулось на 22 107,0 тис. грн. в порівнянні з 2015 роком.

Також розглянемо відносне збільшення статей балансу у розділі необоротних активів, а саме темп приросту, відображений у табл. 2.4.

Як видно з табл. 2.4. загальний приріст оборотних активів у 2016 році в порівнянні з 2015 склав 66,0%, а у 2017 році в порівнянні з 2016 роком лише 7,8%.

У 2016 році найбільший приріст мали наступні статті: витрати майбутніх періодів (+1337,5%), дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (+1737,7%) та дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (+149,1%).

Таблиця 2.4.

**Темп приросту оборотних активів підприємства ТОВ «Таврія-В»
у 2015-2017 рр.**

Показники	Темп приросту у 2016 до 2015, %	Темп приросту у 2017 до 2016, %
Запаси	19.1	68.0
Виробничі запаси	105.0	322.1
Товари	16.7	55.3
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	149.1	-73.3
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	60.3	22.0
з бюджетом	1737.7	-2.6
у тому числі з податку на прибуток		-100.0
Інша поточна дебіторська заборгованість	47.0	67.4
Гроші та їх еквіваленти	81.6	4.6
Готівка	-60.7	1125.8
Рахунки в банках	138.3	-75.8
Витрати майбутніх періодів	1337.5	380.7
Інші оборотні активи	34.7	-21.5
Всього	66.0	7.8

Найбільшого приросту у 2017 році в порівнянні з 2016 роком мали наступні статті: готівка (+1125,8%), виробничі запаси (+322,1%) та витрати майбутніх періодів (+380,7).

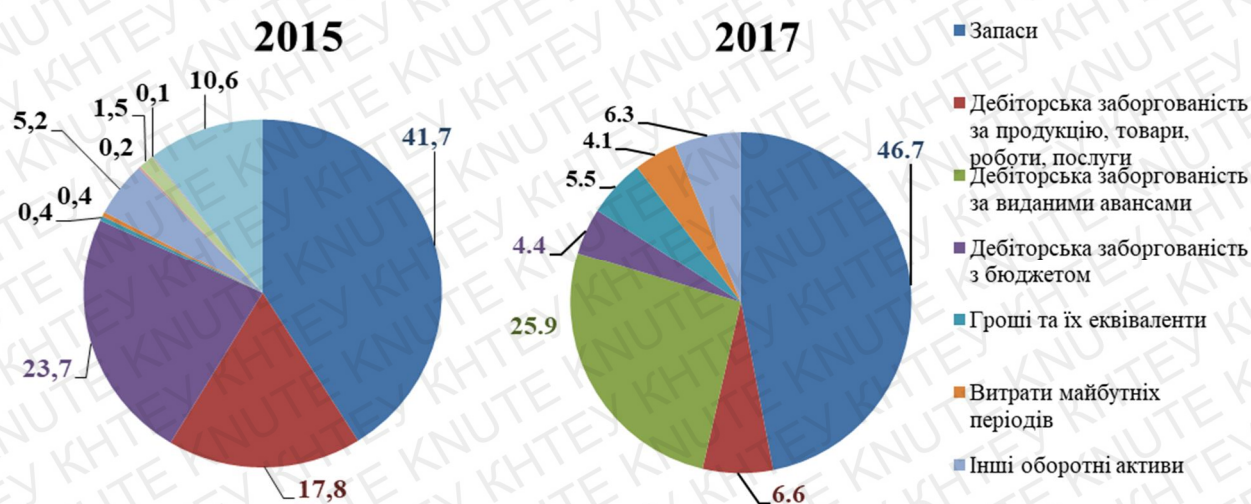

Рис. 2.2. Структура оборотних активів ТОВ «Таврія-В» 2016-2017 рр.

Як видно з рис. 2.2. у структурі оборотних активів ТОВ «Таврія-В» як у 2016, так і у 2017 році переважають запаси – 30,0% та 46,7% відповідно. Доволі значною є також питома вага дебіторської заборгованості – 22,9% у 2016 році та 25,9% у 2017 році. Найменша питома вага припадає на витрати майбутніх періодів.

Що стосується виробничих запасів, готової продукції, товарних запасів, то їх збільшення оцінюється як зростання виробничого чи торговельного потенціалу підприємства. Однак ця оцінка повинна ще уточнюватись у процесі подальшого аналізу.

2.3. Аналіз ефективності використання активів підприємства

Ефективність використання оборотних активів – це неодмінна умова існування підприємства в умовах конкурентної боротьби. Значною мірою вона залежить від досконалості методики аналізу ефективності їх використання, що в свою чергу дозволяє поліпшити якість управлінських рішень не тільки стосовно підвищення ефективності використання оборотних активів, а й ефективності діяльності підприємства в цілому.

На основі фінансової звітності досліджуваного підприємства за 2015–2017 рр., а саме: форми №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) та форми №2 «Звіт про фінансові результати» – розраховано показники ефективності використання оборотних активів (табл. 2.5).

Результати проведених розрахунків, наведені в табл. 2.5., свідчать, що у порівнянні з планом встановлено сповільнення оборотності як усіх оборотних активів на 276 днів, так і матеріальних оборотних активів на 207 днів та найбільш мобільних оборотних активів на 69 днів. Сповільнення оборотності активів свідчить про зниження ефективності їх використання. Економічний ефект від сповільнення (прискорення) оборотності оборотних активів характеризується сумою додатково залучених чи вивільнених коштів. На

даному підприємстві, що підлягає аналізу, в результаті сповільнення оборотності оборотних активів сталося додаткове залучення оборотних активів у сумі 3770 тис.грн. (276x4917,5/360).

Таблиця 2.5.

**Оцінка ефективності використання оборотних активів
ТОВ «Таврія-В» у 2017 році**

Показники	Період			Абсолютний приріст, +, -	
	2015	2016	2017	2016-2015	2017-2016
1. Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	1483119,0	1565353,0	1408209,0	82234,0	-157144,0
2. Середньорічні залишки всіх оборотних активів, тис. грн.	8629,6	8958,9	9346,3	+329,3	+387,4
2.1. Матеріальних оборотних активів, тис. грн.	5978,8	6224,6	6513,8	+245,8	+289,2
2.2. Найбільш мобільних оборотних активів, тис. грн.	1019,1	1852,3	2832,5	+833,2	+980,2
3. Оборотність усіх оборотних активів, дні	173,4	408,0	684	+234,6	+276
3.1. Матеріальних оборотних активів, дні	94,1	270,0	477	+176,0	+207
3.2. Найбільш мобільних оборотних активів, дні	79,4	138,0	207	+58,7	+69
Коефіцієнт віддачі оборотних активів, грн.	9,3	9,2	11,03	1,7	1,8
Рентабельність оборотних активів, %	0,67	3,64	3,96	3,29	0,32
Коефіцієнт завантаженості обороту, грн.	0,107	0,108	0,091	-0,016	-0,017

Рентабельність оборотних активів, розрахована виходячи із прибутку від операційної діяльності, у 2017 році склала 3,96%. На зниження показника рентабельності оборотних активів здійснює вплив рентабельність обороту з реалізації продукції і коефіцієнт оборотності оборотних активів. Зменшення показника рентабельності реалізації продукції пов'язане із зростанням собівартості і операційних витрат підприємства.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2017 році становить 11,03, проти 9,2 в 2016 році, що свідчить про прискорення обертання та оновлення оборотних активів.

Коефіцієнт завантаженості обороту оборотними активами показує, що у 2017 році на 1 грн. обороту авансовано 0,091 грн. оборотних активів, тоді як в 2016 р. 0.108 грн., що свідчить про більш ефективне використання оборотних активів.

Оскільки основні засоби майже повністю формують необоротні активи, для з'ясування ефективності їх використання проаналізуємо ступінь зносу основних засобів, їх вік та можливість подальшого використання (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Показники ступеню зносу основних засобів на ТОВ «Таврія-В»
у 2015-2017 рр.**

Найменування показника	Період			Абсолютний приріст, +,-	
	2015р.	2016р.	2017р.	2016 р. до 2015 р.	2017р. до 2016 р.
Залишкова вартість, тис. грн.	644905,0	715036,0	893058,0	70131,0	178022,0
Первісна вартість, тис. грн.	955796,0	1098573,0	1358581,0	142777,0	260008,0
Знос, тис. грн.	310891,0	383537,0	465523,0	72646,0	81986,0
Коефіцієнт зносу основних активів	0,325	0,349	0,343	0,024	-0,006
Коефіцієнт придатності	0,675	0,651	0,657	-0,024	0,006

За даними табл. 2.6 можна сформулювати наступні висновки. Коефіцієнт зносу основних активів ТОВ «Таврія-В» протягом 2015-2017 років коливався в межах від 0,325 (2015 р.) до 0,343 (2017 р.). Це при нормативному значенні 0,3, тобто цей показник можна охарактеризувати як позитивно-недостатній, бо його рівень зростає але не перебуває в допустимих межах, хоча в 2017 році відбувся незначний спад на 0,006 в порівнянні з 2016 роком.

При цьому відповідно можна зазначити, що коефіцієнт придатності основних фондів, навпаки, має тенденцію до зменшення у 2016 році в порівнянні з 2015 роком (на 0,024) та тенденцію до незначного зростання у 2017 році в порівнянні з 2016 роком (на 0,006).

Також вагома частка у необоротних активах належить нематеріальним активам, хоча й не така велика, як основних засобів. Проте розглянемо

показники ступеню зносу нематеріальних активів також, відобразивши їх у табл. 2.7.

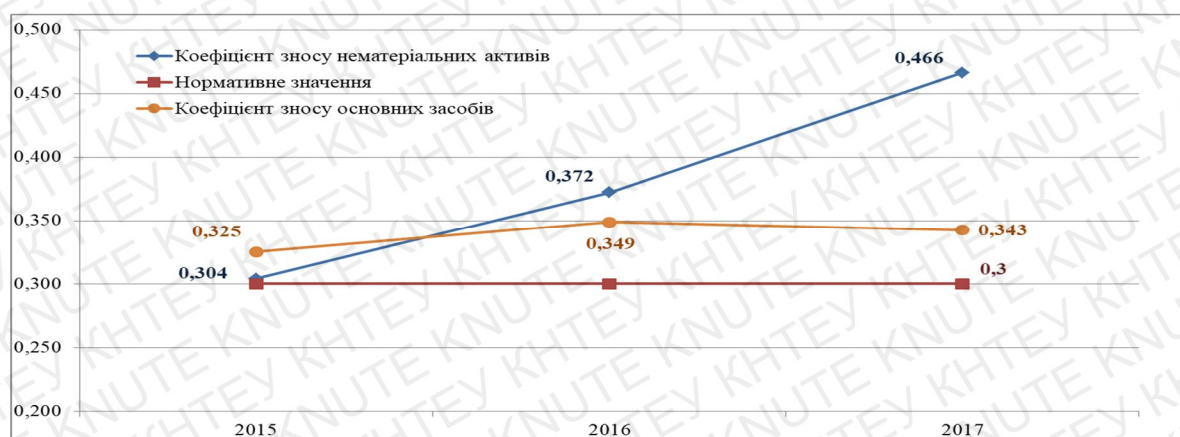
Коефіцієнт зносу нематеріальних активів має тенденцію до збільшення протягом розглянутого періоду з 2015 року (0,304) до 2017 року (0,466). В принципі коефіцієнт зносу нематеріальних активів не перевищує нормативного значення (0,5), проте у 2017 році помітно наблизився до нього.

Таблиця 2.7

**Показники ступеню зносу нематеріальних активів на ТОВ «Таврія-В»
у 2015-2017 рр.**

Найменування показника	Період			Абсолютний приріст, +,-	
	2015р.	2016р.	2017р.	2016 р. до 2015 р.	2017р. до 2016 р.
Залишкова вартість, тис. грн.	22166,0	31952,0	33285,0	9786,0	1333,0
Первісна вартість, тис. грн.	31860,0	50916,0	62384,0	19056,0	11468,0
Знос, тис. грн.	9694,0	18964,0	29099,0	9270,0	10135,0
Коефіцієнт зносу нематеріальних активів	0,304	0,372	0,466	0,068	0,094
Коефіцієнт придатності	0,696	0,628	0,534	-0,068	-0,094

Відобразимо коефіцієнти зносу основних засобів та нематеріальних активів на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Динаміка рівня коефіцієнту зносу основних засобів та нематеріальних активів в порівнянні із нормативним значенням на ТОВ «Таврія-В» за 2015-2017 рр.

За даними рис. 2.3 видно, що протягом 2015-2016 рр. рівень коефіцієнту зносу основних засобів мав тенденцію до збільшення, а протягом 2016-2017 р. – до зменшення. При цьому його значення було набагато більшим за нормативно допустиме (0,3). Коефіцієнт зносу нематеріальних активів же має стійку тенденцію до збільшення протягом всього розглянутого періоду з 2015 до 2017 рр.

Проаналізуємо інтенсивність відновлення основних засобів на ТОВ «Таврія-В» протягом 2015-2017 рр. (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Розрахунок показників інтенсивності відновлення основних засобів
в ТОВ «Таврія-В» у 2015-2017 рр.**

Найменування показника	Період			Абсолютний приріст, +,-	
	2015р.	2016р.	2017р.	2016р. до 2015 р.	2017р. до 2016 р.
Коефіцієнт оновлення	0,130	0,140	0,160	0,010	0,020
Коефіцієнт вибуття	0,053	0,054	0,068	0,001	0,014
Швидкість оновлення (роки)	8	7	6	-1	-1
Залишкова вартість (тис. грн.)	644905,0	715036,0	893058,0	70131,0	178022,0
Первісна вартість (тис. грн.)	955796,0	1098573,0	1358581,0	142777,0	260008,0
Знос (тис. грн.)	310891,0	383537,0	465523,0	72646,0	81986,0
Придбання та модернізація (тис. грн.)	83837,7	92954,7	116097,5	9117,0	23142,9
Вибуття основних засобів (тис. грн.)	34198,0	42189,1	51207,5	7991,1	9018,5

За даними табл. 2.9 можна сформулювати наступні висновки. Коефіцієнт оновлення вказує на ступінь оновлення основних засобів, питому вагу введених в експлуатацію основних засобів в їх загальному наявному обсязі. В ТОВ «Таврія-В» у 2017 р. значення цього показника було найбільшим і становило – 0,160, що свідчить про оновлення основних засобів на 16,0%, а у 2015 р. – найменше й становило 0,130 (13,0%). Коефіцієнт вибуття вказує на ступінь втрати основних засобів, питому вагу вибуття основних засобів в їх загальному

обсязі. Найбільше його значення припадає на 2017 рік й становить 0,068, а в 2015 році його значення найнижче – на рівні 0,053.

Також за даними табл. 2.9 видно, що швидкість оновлення вказує на середній період повного оновлення усіх основних засобів підприємства, тобто через скільки років основні засоби повністю відновляться. Отже, як ми бачимо для повного оновлення основних засобів, потрібно від 6 років (2017 р.) до 8 років (2015 р.).

Таким чином, за результатами проведеного аналізу, ТОВ «Таврія-В» забезпечене власними необоротними активами, у складі яких переважають основні засоби та нематеріальні активи, переважна частка яких є дещо застаріла.

Результати проведеного аналізу ефективності використання основних засобів ТОВ «Таврія-В» за 2015-2017 роки представлено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Показники ефективності використання основних засобів підприємства
на ТОВ «Таврія-В» у 2015-2017 рр.**

Показники	Дата			Абсолютний приріст, +,-	
	2015р.	2016р.	2017р.	2016р. до 2015 р.	2017р. до 2016 р.
Чистий дохід від реалізації товарів, тис.грн.	1483119,0	1565353,0	1408209,0	82234,0	-157144,0
Вартість основних засобів, тис.грн.	644905,0	715036,0	893058,0	70131,0	178022,0
Чистий прибуток, тис. грн.	38256,0	67079,0	40279,0	28823,0	-26800,0
Фондовіддача, грн.	2,30	2,19	1,58	-0,11	-0,61
Фондомісткість, грн.	0,43	0,46	0,63	0,02	0,18
Прибутковість, грн.	0,06	0,09	0,05	0,03	-0,05

За табл. 2.9 можна зробити висновки про те, що протягом досліджуваного періоду рівень показника фондовіддачі перебував в межах від 1,58 (2017 р.) до 2,3 (2015 р.). Тобто у 2017 році на одну гривню вартості основних засобів

припадало 1,58 грн. виручки від реалізації товарів. Причому цей показник має тенденцію до зниження протягом усього періоду.

Фондомісткість обсягів діяльності характеризує середню вартість основних засобів, що використовуються для реалізації умовної одиниці товару підприємства. Цей показник найнижче значення 0,43 мав в 2015 році, а найбільше в 2017 році на рівні 0,63 та має стійку тенденцію до зростання.

Прибутковість основних засобів характеризує обсяг прибутку на одиницю основних засобів підприємства. Протягом 2015-2017 років рівень показника мав невелике позитивне значення, що вказує на прибутковість діяльності ТОВ «Таврія-В» протягом даного періоду. Отже, результати проведених розрахунків свідчать про не зовсім ефективне використання основних засобів підприємством ТОВ «Таврія-В», оскільки наявна тенденція зниження фондівдачі протягом досліджуваного періоду.

На наступному етапі проведемо аналіз рентабельності активів підприємства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

**Динаміка рентабельності активів підприємства ТОВ «Таврія-В»
у 2015-2017 рр., %**

Показники	Дата			Абсолютний приріст, +,-	
	2015р.	2016р.	2017р.	2016р. до 2015 р.	2017р. до 2016 р.
Рентабельність сукупних активів	0,020	0,026	0,014	0,006	-0,012
Рентабельність необоротних активів	0,061	0,205	0,074	0,145	-0,131
Рентабельність оборотних активів	0,024	0,033	0,018	0,009	-0,015

За даними табл. 2.10 можна зазначити, що протягом 2015-2017 років підприємство ТОВ «Таврія-В» має невисокі, хоча й позитивні, значення показників рентабельності активів. Тенденція всіх показників рентабельності вказує на їх зниження у 2017 році в порівнянні з 2016 роком, проте наявне збільшення показників у 2016 році в порівнянні з попереднім 2015 роком.

Аналіз показників ділової активності свідчить в цілому про покращення використання активів підприємства. Показники оновлення та вибуття мають тенденцію до зростання, що свідчить про необхідність оновлення як основних засобів, так і нематеріальних активів підприємства, показники фондівдачі, фондомісткості та прибутковості свідчать про позитивну діяльність підприємства.

Протягом 2015-2017 років підприємство має достатній прибуток, проте рентабельність активів знаходиться на доволі невисокому рівні (приблизно 2-8%), що говорить про їх неефективне використання з огляду на прибутковість діяльності.

РОЗДІЛ 3

ПЛАНУВАННЯ АКТИВІВ ТОВ «ТАВРІЯ-В»

3.1. Обґрунтування потреби підприємства в активах у плановому періоді

В умовах ринкової економіки найважливішими факторами, що обумовлюють масштаби і темпи розвитку підприємства, є обсяг і структура активів, які перебувають в його розпорядженні.

Для здійснення ефективного менеджменту на підприємстві необхідно обов'язково визначати майбутній обсяг активів, прогнозувати можливий потенціал підприємства, тобто здійснювати планування активів.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємства в майбутньому періоді, процес формування його активів повинен носити цілеспрямований характер. Основною метою формування активів підприємства є виявлення та задоволення потреби в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для забезпечення умов ефективної господарської діяльності. З урахуванням цієї мети, процес формування активів підприємства будується на основі наступних принципів:

1. Врахування перспектив розвитку операційної діяльності та форм її диверсифікації. Формування активів підприємства при його створенні підпорядковано в першу чергу задачам розвитку його операційної діяльності. При цьому слід мати на увазі, що на первинних стадіях життєвого циклу підприємства об'єм операційної діяльності зростає доволі високими темпами (за умови правильного вибору підприємством своєї ринкової позиції). Тому сформовані на первинній стадії активи підприємства повинні мати певний резервний потенціал, який би забезпечував можливості приросту продукції та диверсифікації операційної діяльності в майбутньому періоді.

2. Забезпечення співвідношення об'єму та структури сформованих активів об'єму та структурі виробництва та збуту продукції. Таке

співвідношення повинно забезпечуватись в процесі розробки бізнес-плану створення новою підприємства шляхом визначення потреби в окремих видах активів.

3. Забезпечення оптимального складу активів з позицій ефективності господарської діяльності. Така оптимізація складу активів підприємства направлена з однієї сторони на забезпечення наступного повного корисного використання окремих їх видів, а з іншої — на підвищення сукупної потенційної їх здатності генерувати операційний прибуток[37].

Потреба в оборотних активах, що необхідні підприємству для забезпечення нормальної діяльності, встановлюється нормуванням, яке охоплює дві стадії: розроблення діючих норм оборотних засобів та розрахунок їх щорічних нормативів.

Наявність згаданих вище стадій є важливим підґрунтям організування системи нормування.

Нормування — це процес обчислення тієї частини оборотних активів (запасів та витрат), яка потрібна підприємству для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва, реалізації продукції та розрахунків [39].

Основним завданням нормування є розроблення на кожному підприємстві економічно обґрунтованих норм та нормативів власних оборотних активів, які забезпечують прискорення обігу та найбільш ефективне використання матеріальних і фінансових ресурсів.

При розрахунку нормативу власних оборотних активів необхідно виходити з виробничого напряму підприємства, планів виробництва та реалізації продукції, її собівартості, норм витрат і запасів товарно-матеріальних цінностей, що передбачені у планах виробництва та матеріально-технічного постачання, умов розрахунків із заготівельниками та постачальниками, а також забезпечення прискорення обігу активів.

Норма – це відносна або мінімальна величина оборотних активів, що обчислена у встановленому порядку за кожним їх видам, яка необхідна для розрахунку нормативу [39].

За окремими видами оборотних активів вона розраховується в абсолютних величинах (гривнях, копійках), за іншими - у відносних величинах (днях, відсотках). Розроблені норми діють упродовж декількох років і переглядаються при зміні технології виробництва, номенклатури продукції, що випускається, умов матеріально-технічного постачання та ін.

Норматив – це мінімальний розмір власних оборотних активів у грошовому виразі, необхідний підприємству для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва, реалізації продукції та розрахунків[39].

Особливістю в обчисленні нормативів оборотних активів є те, що за окремими їх видами (наприклад, незавершеному виробництві) нормативи встановлюються в обсязі повної потреби підприємства в них, а за іншими (сировиною та основними матеріалами, паливом, запасними частинами, тарою, допоміжними та іншими матеріалами) - у розмірі мінімальної потреби. Це пов'язано з тим, що витрати незавершеного виробництва не відшкодовуються виручкою від реалізації продукції запланованого року, а включаються до собівартості продукції наступних періодів. Запаси ж сировини, основних матеріалів, пального та інших товарно-матеріальних цінностей споживаються та відшкодовуються систематично, тому на них підприємства виділяють кошти в обсязі мінімальних запасів, що дає змогу забезпечувати безперервний процес виробництва.

Розрахунку норм і нормативів власних оборотних активів на підприємствах має приділятися особлива увага. Від того, наскільки економічно обґрунтовано розраховані нормативи та норми, залежить ефективність використання оборотних активів, прискорення їх обігу та фінансовий стан підприємства.

Нормування оборотних активів може здійснюватися трьома методами: методом прямого рахунку, аналітичним методом та методом коефіцієнтів.

Метод прямого рахунку полягає в тому, що спочатку визначаються відповідно до діючого порядку норми та нормативи за окремими елементами оборотних активів, а потім - сукупний норматив [15].

При аналітичному методі не проводиться розрахунок нормативу за окремими елементами оборотних активів, а сукупний норматив на запланований рік обчислюється відповідно до діючого нормативу} в поточному році, скоригованого на зміну обсягу виробництва (обсягу товарної продукції) і пришвидшення обороту оборотних засобів у запланованому році [15].

При коефіцієнтному методі розрахунок нормативу власних оборотних засобів на запланований рік здійснюється згідно з нормативом, що діяв у попередньому році, та розміру змін відповідних запасів і затрату запланованому році [15].

Використання того чи іншого методу розрахунку нормативу власних оборотних активів залежить від часу функціонування та рівня економіки підприємств. При створенні підприємств, а також в умовах їх функціонування найдоцільніше для розрахунку нормативів власних оборотних активів застосовувати метод прямого рахунку. Серед перелічених метод прямого розрахунку є найбільш трудомістким, хоча і найточнішим, крім того він дозволяє визначити причини зміни нормативів.

Застосування методу прямого розрахунку передбачає дотримання такої послідовності: нормування оборотних засобів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, готовій продукції і витратах майбутніх періодів [15].

Для планування загального обсягу активів торговельного підприємства ТОВ «Таврія-В» визначено плану потребу в необоротних активах та оборотних активах за їх окремими складовими.

Потреба в прирості основних засобів у плановому періоді визначається як загальна потреба в основних засобах відповідно до розробленого плану товарообігу мінус наявність основних засобів на початок планового періоду, плюс очікуване вибуття основних засобів у плановому періоді в зв'язку з їх фізичним та моральним зношуванням [29, с. 89]:

$$\text{Поз} = (\text{Тпл} * \text{Фм}) * (100 - \text{Рпот}) / 100, \quad (3.1)$$

де Тпл - плановий обсяг товарообороту;

Фм - фондомісткість товарообороту,

Рпот - невикористаний резерв потужності (продуктивності) основних засобів.

Для торговельного підприємства розраховується потреба в прирості основних засобів по окремим групам: будівлі і приміщення; машини і обладнання. Потреба в окремих видах машин і обладнанні, що використовується в торговельно-операційному процесі, розраховується наступним чином [11, с. 378]:

$$\text{Поб} = (\text{ОР} * \text{Се} / \text{ПРе}) + \text{В}, \quad (3.2)$$

де Поб - потреба в торгово-технологічному обладнанні;

ОР – обсяг реалізації товарів, що планується;

ПРе - нормативний обсяг робіт по реалізації товарів в розрахунку на одиницю обладнання;

Се - вартість одиниці обладнання; В - вартість встановлення обладнання.

Потреба в прирості основних засобів ($\Delta\text{Поз}$) в плановому періоді визначається за формулою [28, с. 260]:

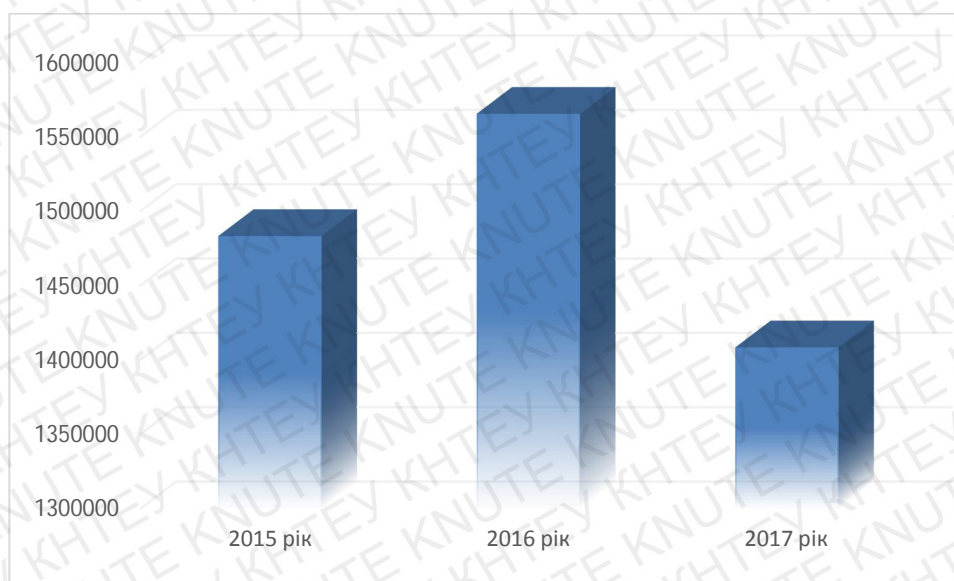
$$\Delta\text{Поз} = \text{Поз} - \text{Ноф} + \text{Вк} + \text{Вм}, \quad (3.3)$$

де Поз-загальна потреба в основних засобах відповідно до розробленого плану товарообороту;

Ноф - наявність основних фондів на початок планового періоду;

Вк, Вм - очікуване вибуття основних засобів в плановому періоді у зв'язку з їх фізичним та моральним зносом.

Динаміка товарообороту ТОВ «Таврія - В» протягом 2015-2017 років узагальнена на рис. 3.3 .

Рис. 3.3. Динаміка товарообороту ТОВ «Таврія - В» протягом 2015-2017 рр., грн.

Оскільки динаміка товарообороту протягом 2016-2017 років мала тенденцію до зменшення, для розрахунку візьмемо обсяг товарообороту на рівні зростання від показника 2016 року на 5,54% (приріст показника в 2016 р. проти рівня в 2015 р.). Вихідні дані для розрахунку узагальнено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Вихідні дані для визначення потреби в прирості основних засобів для ТОВ «Таврія-В» в плановому періоді

Найменування показника	Умовне позначення	Значення показника
Плановий обсяг товарообороту, тис. грн.	Тпл	1486289,49
Фондомісткість товарообороту, грн.	Фм	0,75
Невикористаний резерв потужності (продуктивності) основних засобів, %	Рпот	15
Наявність основних засобів на початок планового періоду, тис. грн.	Ноф	893058,0
Очікуване вибуття основних засобів в плановому періоді у зв'язку з їх фізичним зносом, тис. грн	Вк	46615,35
Очікуване вибуття основних засобів в плановому періоді у зв'язку з їх моральним зносом, тис. грн.	Вм	15538,5

Отже, загальна потреба в основних засобах торговельного підприємства на плановий період буде складати:

$$\text{Поз} = (1486289,49 * 0,75) * (100 - 15) / 100 = 947509,55 \text{ тис. грн.}$$

Підставивши у формулу вихідні дані, отримуємо:

$$\Delta \text{Поз} = 947509,55 - 893058,0 + 46615,35 + 15538,5 = 116605,4 \text{ тис. грн.}$$

У відповідності до проведених розрахунків з'ясовано, що на підприємстві існує потреба у прирості основних засобів. При цьому, необхідно провести оновлення існуючого обладнання. Потреба у прирості основних засобів підприємства може бути задоволена різними шляхами:

- придбанням потрібних основних засобів у власність (нових або таких, що були у використанні);
- будівництвом основних фондів (підрядним або господарським способами);
- орендою (лізингом) потрібного обладнання та площі.

Кожен із названих способів задовольняє потреби підприємства в поповненні його основних фондів, але розмір витрат підприємства на кожен із них різний.

Для визначення планової потреби в оборотних активах підприємства ТОВ «Таврія - В» проведемо ряд розрахунків.

Оскільки обсяг товарообороту на плановий період визначено (1486289,49 тис. грн.), наступним кроком є визначення рівня собівартості товарообороту у 2018 р. Розрахунки проводяться за формулою:

Товарооборот за собівартістю (Тпл с/в) обчислюється як добуток планового товарообороту на рівень його собівартості [14, с. 156]:

$$T_{пл \text{ с/в}} = \frac{T_{пл} * P_{с/в}}{100} \quad (3.3)$$

Для цього визначається рівень собівартості товарообороту ($P_{c/v}$), який кількісно оцінює питому вагу в обсязі товарообороту авансових витрат, що здійснюється підприємством на стадії закупівлі товарів [14, с. 156]:

$$P_{c/v} = 100 - R_{kd} + P_{tr.v.}, \quad (3.4)$$

де R_{kd} - рівень комерційного доходу, у відсотках до товарообороту;

$P_{tr.v.}$ - рівень транспортних витрат, у відсотках до товарообороту.

$$P_{c/v} 2018 = 100 - (45896,0 * 100 / 131590) = 65,12\%.$$

Результати розрахунків представлено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Визначення прогнозного обсягу товарообороту за собівартістю
формування ТОВ «Таврія-В» на 2018 рік**

Показники	Прогноз на 2018 р.
Товарооборот, тис.грн.	1486289,49
Рівень собівартості товарообороту, %	65,12
Товарооборот за собівартістю формування, тис.грн.	967900,99

За даними таблиці видно, що обсяг товарообороту за собівартістю формування у 2018 році становитиме 967900,99 тис. грн.

Плановий обсяг потреби в оборотних активах для формування товарних запасів визначається за формулою [14, с. 157]:

$$T_{зпл} = \frac{TOc / v_{пл} * Hmз}{360} \quad (3.5)$$

де $T_{зпл}$ – норма запасів товарів, днів.

Результати проведеного нормування представлено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Нормування товарних запасів ТОВ «Таврія-В»

Показники	2015	2016	2017
Середній обсяг товарних запасів, тис. грн.	136296,0	162389,0	272892,0
Період обороту товарних запасів, дні	33	37	70
Середньорічна зміна періоду обороту товарних запасів, дні			+19
Норматив товарних запасів, дні			89

Для ТОВ «Таврія-В» - норма запасів товарів у 2018 встановлена на рівні 89 днів.

Результати проведеного визначення потреби в оборотних активах для фінансування товарних запасів, представлено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Визначення потреби в оборотних активах для формування товарних запасів ТОВ «Таврія-В» на 2018 рік

Показники	Прогноз на 2018 р.
Товарооборот за собівартістю формування, тис. грн.	967900,99
Норматив товарно-матеріальних запасів, дні	89
Потреба в оборотних коштах для формування товарних запасів, тис. грн.	239286,63

Отримані результати свідчать про те, що потреба в оборотних активах для фінансування товарних запасів у 2018 році становить 239286,63 тис. грн.

Планова потреба в оборотних активах для формування дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги визначається за формулою[26]:

$$ДЗ_{пл} = \frac{ТО_{пл} \times ПО_{ДЗ}^{пл}}{360} \quad (3.10)$$

де $ПО_{ДЗ}^{пл}$ - прогнозний період інкасації дебіторської заборгованості, днів.

Прогнозна потреба в оборотних активах для формування дебіторської заборгованості досліджуваного підприємства наведена в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Визначення потреби в оборотних активах для формування дебіторської заборгованості ТОВ «Таврія - В» на 2018 рік

Показник	Прогноз на 2018 р.
Товарооборот плановий, тис. грн.	1486289,49
Прогнозний період інкасації дебіторської заборгованості, днів	26
Потреба в оборотних активах для формування дебіторської заборгованості, тис. грн.	107343,12

Планова потреба в оборотних активах для формування інших видів дебіторської заборгованості визначається виходячи з планових темпів зростання обсягу діяльності підприємства. Результати розрахунків представлено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Визначення потреби в оборотних активах для формування інших видів дебіторської заборгованості ТОВ «Таврія - В» на 2018 рік

Показники	2017 р.	Прогноз на 2018 р.
Дебіторська заборгованість за розрахунками, тис. грн.	177049	186857,51
Інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	3317	3500,76
Темп приросту товарообороту	5,54	x

На наступному етапі нашого планування визначено потребу торговельного підприємства в оборотних активах для формування запасів грошових коштів.

Планова потреба в оборотних активах для формування грошових коштів у касі визначається за формулою:

$$ГК_{к} = \frac{0,1 \times TO_{пл}}{360} \times \frac{\%Г}{100} \quad (3.11)$$

де %Г – відсоток товарообороту, який сплачується готівкою.

Результати представлені у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Визначення потреби в оборотних активах для формування грошових коштів у касі ТОВ «Таврія – В» на 2018 р.

Показники	Прогноз 2018 р.
Товарооборот плановий, тис. грн.	1486289,49
Кількість днів у періоді, дні	360
Відсоток товарообороту, який сплачується готівкою	90
Потреба в грошових коштах у касі, тис. грн.	371,5

Відобразимо планові показники за оборотних та необоротних активів на плановий 2018 рік в табл. 3.9.

Таблиця 3.9.

Планові обсяги активів у 2018 році ТОВ «Таврія-В»

Показники	2017	2018	Абсолютний приріст
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	33285	34673,61	1388,61
Незавершені капітальні інвестиції	25063	19340,91	-5722,09
Основні засоби:	893058	947509,6	54451,55
Інвестиційна нерухомість:	1286338	1307897	21559,38
Всього	2237744	2309421	71677,5
II. Оборотні активи			
Запаси	272892	239286,6	-33605,4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	38660	10314,38	-28345,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками	177049	186857,5	9808,51
Інша поточна дебіторська заборгованість	3317	3500,76	183,76
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	31932	33391,82	1459,82
Витрати майбутніх періодів	23770	114259,4	90489,43
Інші оборотні активи	36737	28837,76	-7899,24
Всього	584357	616448	9808,51
Разом	2822101	2925869	103768

Прогнозний звіт щодо фінансових результатів в діяльності досліджуваного підприємства узагальнено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

**Планові фінансові результати ТОВ «Таврія-В»
у 2018 році, тис. грн.**

Показники	2017 рік (факт)	Прогноз на 2018 р.	Абсолютний приріст, +,-
Чистий дохід від реалізації	1408209,00	1486289,49	78080,49
Собівартість реалізованих товарів	1230897,00	1362993,27	132096,27
Інші операційні доходи	471713,40	429485,00	-42228,4
Адміністративні витрати	61705,00	69966,40	8261,4
Витрати на збут	258928,00	253698,27	-5229,73
Інші операційні витрати	94698,00	67792,31	-26905,69
Фінансовий результат від операційної діяльності	191466,00	203552,64	12086,64
Фінансові витрати	146928,00	132334,14	-14593,86
Фінансовий результат до оподаткування	49121,00	71218,50	22097,5
Податок на прибуток	8842,00	12819,33	3977,33
Чистий прибуток	40279,00	58399,17	18120,17

За прогнозованими даними табл. 3.10 можна сформулювати наступні висновки. При ефективному використанні підприємством власних активів в плановому році, загальна сума витрат матиме тенденцію до зменшення при цьому чистий дохід від реалізації товарів буде мати тенденцію до зростання в порівнянні з 2017 роком.

Податок на прибуток у 2018 році так само становитиме 18%.

Дуже важливо не допустити наявності простроченої кредиторської заборгованості. Адже вона утворюється в результаті порушення покупцями порядку і термінів оплати розрахункових документів. Якщо покупець, використовуючи в обігу неоплачені товарно-матеріальні цінності, одержує додаткові кошти, які йому не належать, то постачальник змушений звертатися до позапланового перерозподілу наявних коштів, до пошуків додаткових джерел формування його поточних фінансових ресурсів, що для останнього є негативним. Відповідно, за таких умов постачальники не захочуть продовжувати співпрацю із підприємством.

Тому необхідно слідкувати за розрахунками з постачальниками і збільшувати кредиторську заборгованість лише за умови згоди з боку постачальників. Адже прострочення заборгованості викликає недовіру з боку контрагентів і якщо зараз вони надають для підприємства відстрочення платежів, то при порушенні термінів сплати надавати підприємству такі відстрочення контрагенти не будуть і взагалі можуть відмовитись від співпраці. Така тенденція свідчатиме про неефективну діяльність підприємства, призведе до спаду реалізації продукції, погіршення умов залучення сировини, матеріалів і, відповідно, до зростання цін, зниження конкурентоздатності на ринку машинобудування.

В результаті впровадження запропонованих заходів структура активів ТОВ «Таврія-В» стане більш оптимальною.

3.2. Оцінка ефективності використання активів в плановому році

Сьогодні для успішного функціонування підприємства на ринку методична оцінка ефективності використання його оборотних активів є об'єктивною необхідністю, яка дає можливість виявити сильні та слабкі місця підприємства, удосконалити його потужності та виявити приховані потенційні можливості.

Ефективність використання оборотних активів істотно впливає на результати господарської діяльності. Визначимо основні показники ефективності використання оборотних активів для досліджуваного підприємства у 2018 році табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Показники ділової активності ТОВ «Таврія-В»

Показник	2017	2018	Абсолютний приріст, +,-
1	2	3	4
Коефіцієнт оборотності активів	0,38	0,43	0,05

Продовження таблиці 3.11

1	2	3	4
Тривалість одного обороту активів, днів	842,30	831,20	-11,1
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,48	0,53	0,05
Тривалість обороту оборотних активів, днів	621,24	678,73	57,49
Коефіцієнт оборотності запасів	18,34	16,92	-1,42
Тривалість одного обороту запасів, днів	70	89	19
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,59	0,54	-0,05
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	698,41	663,36	-35,05
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,32	1,17	-1,15
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	324,52	306,64	-17,88
Тривалість операційного циклу, днів	688,62	684,64	-3,98
Тривалість фінансового циклу, днів	364,10	378,00	-20

Отже, у плановому році уповільнення оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості підприємства, а також скорочення тривалості операційного циклу вплине на зменшення тривалості фінансового циклу, що розглядається як позитивна тенденція.

Далі визначимо показники фондівдачі та фондомісткості, які проілюструють ефективність використання основних засобів підприємства у плановому періоді (табл. 3.12).

Таблиця 3.12

Показники фондомісткості та фондівдачі

Показник	2017 рік	Прогноз на 2018 рік
Чистий дохід, тис.грн.	1408209,00	1486289,49
Основні засоби, тис.грн.	893058	947509,6
Фондівдача, тис.грн.	1,58	1,57
Фондомісткість, тис.грн.	0,63	0,64

Як видно з наведених даних, показники фондівдачі та фондомісткості у дещо покращаться.

В якості узагальнюючого показника ефективності використання основних

засобів досліджуваного підприємства розрахуємо інтегральний показник ефективності за формулою:

$$I_{efOЗ} = \sqrt{\Phi B \times \Pi} \quad (3.12)$$

де ΦB – фондвіддача;

Π - прибуток на 1грн. ОЗ, грн.

Розрахунки свідчать, що використання активної частини основних засобів на ТОВ «Таврія - В» в плановому періоді буде мати тенденцію до покращення. На це вказує збільшення інтегрального показника на 0,22 грн. до 0,26 грн.(табл. 3.22).

Таблиця 3.22

Розрахунок інтегрального показника ефективності використання основних засобів

Показник	2017 рік	Прогноз на 2018 рік
Основні засоби, грн.	893058,0	947509,6
Чистий прибуток, грн.	40279,00	58399,17
Прибуток на 1грн. ОЗ, грн.	0,05	0,06
Фондовіддача, грн.	1,58	1,57
Інтегральний показник ефективності основних засобів, грн.	0,28	0,31

Як бачимо, в результаті реалізації запропонованих заходів загальна ефективність використання основних засобів підвищиться.

На підставі даних прогнозного балансу та звіту про фінансові результати проведемо аналіз планових показників рентабельності активів ТОВ «Таврія - В», який представлено в табл. 3.23.

За даними табл. 3.23 можна зазначити, що в прогнозованому періоді завдяки прибутковості діяльності, очікується суттєве покращення показників рентабельності використання активів досліджуваного підприємства.

Таблиця 3.23

**Динаміка показників рентабельності активів ТОВ «Таврія - В» в
прогнозному періоді**

Показники	2017 рік (факт)	Прогноз на 2018 рік	Абсолютний приріст, +/-
Коефіцієнт рентабельності активів	0,014	0,020	0,006
Коефіцієнт рентабельності необоротних активів	0,074	0,206	0,132
Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	0,018	0,033	0,015

В результаті ефективного використання наявних активів підприємство отримає більш позитивні результати господарської діяльності, а відтак стане більш конкурентоспроможним на ринку та успішним.

3.3. Резерви підвищення ефективності використання активів

Ефективність відтворення оборотних активів може оцінюватися швидкістю, з якою спочатку авансована вартість проходить усі стадії кругообігу і може визначатися коефіцієнтом оборотності. При цьому оборотність всієї величини оборотних активів складається з оборотності окремих елементів за окремими фазами кругообігу (товарних запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів, інших оборотних активів) [18]. Проте цьому показнику властивий недолік, який виражається у відсутності його прямого взаємозв'язку з ефективністю господарської діяльності, а також впливом на нього різних чинників, що обмежує сферу його застосування. Недолік показника може бути усунений на основі використання принципу функціонально-вартісного аналізу, який зводиться до співвідношення різних показників між собою, зокрема в основу функціонально-вартісного аналізу встановлений принцип співвідношення значущості окремої функції з вартістю її виконання [6]. При цьому найбільший результат буде отриманий тоді, коли співвідношення показників дорівнюватиме одиниці та в процесі досягнення

цього результату буде виявлено окремі непотрібні та дублюючі функції, на цій основі непотрібні торгово-технологічні операції, що підлягають усуненню, буде досягнуто зниження витрат і підвищення ефективності господарської діяльності [6].

Принцип функціонально-вартісного аналізу може бути використаний при управлінні великими системами, різними економічними категоріями, зокрема оборотними активами. При цьому відмітною особливістю використання функціонально-вартісного аналізу в управлінні оборотними активами є відсутність розподілу функції на основну і допоміжну. Єдина функція, яку повинні виконувати оборотні активи, полягає в забезпеченні відтворювального процесу, як у рамках всього кругообігу засобів, так і окремих його елементів за окремими фазами [19].

Завдання функціонально-вартісного аналізу полягає в тому, щоб забезпечити раціональну взаємодію між оборотністю оборотних активів по окремих його статтях і кругообігу в цілому. Результатом взаємодії повинне стати забезпечення синхронності в здійсненні відтворювального процесу в розрізі окремих стадій кругообігу, що буде важливою умовою, яка забезпечує його ефективність. Ефективність буде досягнута у разі рівності коефіцієнтів оборотності всієї суми оборотних активів, що забезпечують весь кругообіг, і їх оборотності в розрізі його окремих стадій. Буде досягнуто оптимальну структуру оборотних активів і одержуваних результатів від їх функціонування.

Прискорення оборотності оборотних активів можна досягнути різними шляхами:

- скорочення запасів на підприємстві, виявлення надлишків запасів та їх ліквідація;
- зниження рівня витрачання матеріалів на одиницю виробленої продукції;
- удосконалення форм розрахунків з покупцями;
- зменшення та постійна інвентаризація залишків готової продукції на складі;

- рівномірне та планове завезення товарно-матеріальних цінностей;
- формування запасів необхідних цінностей у межах можливого мінімуму для постійного забезпечення безперервності процесу виробництва;
- недопущення придбання непотрібних і реалізації надлишкових матеріалів;
- удосконалення системи розрахунків між підприємствами та пришвидшення документообігу[37].

Прискорення оборотності оборотних активів має велике значення, тому що в результаті цього із запасів підприємств вивільняються значні суми коштів, які можна додатково вкладати в нові види діяльності, в фінансові інструменти або використовувати з метою розширення виробництва. Для того, щоб підтримувати на підприємствах запланований рівень оборотних активів потрібно не допускати понаднормового вкладення в них коштів, відвертання оборотних активів у капітальні вкладення тощо.

Аналіз ефективності використання активів підприємством доцільно здійснювати на основі показників ділової активності, або, як їх ще називають, показників оборотності майна.

В результаті проведеного аналізу показників ділової активності ми виявили низьку ефективність використання оборотних активів ТОВ «Таврія-В» протягом 2015-2017 років. Так, за результатами нашого аналізу в підприємств зросла тривалість обороту активів та тривалість операційного циклу, що є негативним та свідчить про погіршення діяльності підприємства. Підприємству варто вжити заходів щодо прискорення оборотності активів, що в основному досягається за рахунок зменшення виробничого циклу.

Найважливіші шляхи підвищення ефективності використання основних виробничих засобів підприємства:

- поліпшення складу, структури і стану основних виробничих засобів підприємства;
- удосконалення планування, управління і організації праці та виробництва;

- зниження фондомісткості, підвищення фондovіддачі та продуктивності праці на підприємстві;
- підвищення та розвиток матеріального та морального стимулювання праці [22].

Основними шляхами мобілізації резервів підвищення ефективності функціонування підприємства для ТОВ «Таврія-В» можна назвати такі:

1) За рахунок зниження ціни закупівлі через:

- скорочення кількості посередників при закупівлі товарів;
- використання системи цінкових знижок у процесі закупівлі партій товарів;
- закупівлю окремих товарів за кордоном при сприятливому співвідношенні курсів національної та іноземної валют;
- здійснення прямих товарообмінних (бартерних) операцій при сприятливому співвідношенні рівня цін на обмінювані товари;
- закупівлю партій товарів на сезонних розпродажах;
- розвиток власного виробництва.

2) За рахунок підвищення ціни реалізації через:

- здійснення ефективної цінової політики підприємства на споживчому ринку;
- використання сприятливої торгової кон'юнктури в окремі періоди року;
- скорочення частки товарів, які реалізуються за регульованими цінами у рамках окремих асортиментних груп;
- експорт конкурентоздатних товарів з урахуванням співвідношення курсів національної та іноземної валют;
- розширення продажу товарів у попередній період, початок сезону (ціни найвищі);
- реалізацію окремих груп товарів на товарних біржах та аукціонах.

3) За рахунок зростання обсягів реалізації товарів через:

- здійснення ефективної маркетингової політики в галузі збуту товарів;
- диверсифікацію асортименту шляхом внесення до переліку взаємодоповнюючих та взаємозамінних товарів;
- регіональну диверсифікацію діяльності (розширення регіону збуту);
- надання споживчого кредиту при реалізації товарів тривалого користування;
- розширення системи додаткових торгових послуг, пов'язаних із реалізацією товарів;
- використання ефективних рекламних заходів.

Пошук резервів підвищення ефективності використання активів передбачає впровадження насамперед сучасних технологій, що забезпечують економію ресурсів і зростання якості обслуговування клієнтів. Важливу роль в цьому відіграє удосконалення відносин з іншими господарюючими суб'єктами. Крім того, покращення свого становище на ринку передбачає стабільність у відносинах з покупцями, що гарантують надходження коштів на рахунки підприємства. Це не тільки сприятиме поліпшенню фінансового стану, а й забезпечуватиме поліпшення фінансової і платіжної дисципліни.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У першому розділі роботи було розглянуто сутність поняття «активи» з точки зору різних вітчизняних та зарубіжних науковців.

Аналіз поглядів на сутність поняття активи показав, що не існує єдиного визначення цієї категорії. Різні науковці трактують поняття активів підприємства з різних позицій. Ця проблема призводить до неоднозначності та суперечливості трактування такої категорії.

На основі проведеного дослідження, вважаємо, що під активами підприємства слід розуміти сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей підприємства, які мають грошову оцінку, а також вартостей, у вигляді зносу, резерву, гудвілу тощо, формування та використання яких призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Визначено, що економічний механізм формування і використання активів підприємства, з одного боку, має забезпечувати зовнішні зв'язки останнього (державне регулювання, взаємодія з ринком) і створювати відповідні умови отримання доходу. З іншого боку, цей механізм спрямований на розвиток виробничих відносин усередині підприємства. Структура цього механізму визначається через організаційно-технічну систему, систему планування, мотивації, матеріальної відповідальності та контролю. Побудова ефективного економічного механізму формування і використання активів в практиці господарювання дозволить поліпшити кінцеві результати діяльності підприємств.

У другому розділі роботи здійснено аналіз динаміки, обсягів, складу та структури оборотних та необоротних активів підприємства протягом 2015-2017 років, проведено аналіз ефективності використання активів ТОВ «Таврія – В».

За результатами аналізу можемо констатувати, що у структурі необоротних активів ТОВ «Таврія-В» як у 2016, так і у 2017 році переважає інвестиційна нерухомість – 61,9% та 57,5% відповідно.

Доволі значною є також питома вага основних засобів – 35,0% у 2016 році та 39,9% у 2017 році. Найменша питома вага припадає на нематеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції.

Аналіз показників ділової активності свідчить в цілому про покращення використання активів підприємства. Показники оновлення та вибуття мають тенденцію до зростання, що свідчить про необхідність оновлення як основних засобів, так і нематеріальних активів підприємства, показники фондоддачі, фондомісткості та прибутковості свідчать про позитивну діяльність підприємства.

Варто відзначити низьку ефективність використання активів ТОВ «Таврія-В». Протягом 2015-2017 років підприємство має достатній прибуток, проте рентабельність активів знаходиться на доволі невисокому рівні (приблизно 2-8%), що говорить про можливе неефективне їх використання з огляду на прибутковість діяльності.

У третьому розділі була обгрунтована потреба підприємства в активах у плановому періоді та проведено оцінку ефективності використання активів в плановому році.

Шляхами підвищення ефективності використання активів досліджуваного підприємства можуть стати:

- поліпшення складу, структури і стану основних виробничих засобів підприємства;
- удосконалення планування, управління і організації праці та виробництва;
- зниження фондомісткості, підвищення фондоддачі та продуктивності праці на підприємстві;
- підвищення та розвиток матеріального та морального стимулювання праці.

Отже, управління оборотними активами підприємства необхідне для оптимізації задоволення потреб у придбанні різних елементів оборотних та

необоротних активів, забезпечення відповідності їх обсягів обсягами фінансово-господарської діяльності, максимізації прибутку (рентабельності оборотних активів) і мінімізації витрат при допустимому рівні ризику. Раціональне й ефективне використання коштів підприємства сприяє збільшенню фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності. За цих умов підприємство своєчасно і повністю може виконувати свої розрахунково-платіжні зобов'язання, що дозволять успішно здійснювати свою функціональну діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аванесова Н. Е. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом : теоретико-методичні засади : монографія / Н. Е. Аванесова, О. В. Марченко ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. – Харків : Щедра садиба плюс, 2015. – 195 с.
2. Акопян, А. А. Підвищення ефективності використання оборотних коштів / А. А. Акопян, Л. В. Радько // Формування ринкових відносин України. - 2010. - №5. - С. 45-48.
3. Бабіч В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий і податковий аспект / В. Бабіч // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. - № 8. – С. 10-13.
4. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану/ Безбородова Т. В.//Економіка. Управління. Інновації. Випуск. – 2014. – №. 1. – С. 11.
5. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. / И.А. Бланк. – К.: Ника–Центр, Эльга, 2003. – 448с.
6. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: КНЕУ, 2006. – 780 с.
7. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємства: підручник. / І.О. Бланк, Г.В. Ситник – Київ: Київ. нац. торг.–екон. ун–т, 2006.– 780 с.
8. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – 528 с.
9. Бурак І.О., Гиршкан Р.Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами суб'єкта підприємницької діяльності / І.О. Бурак, Р.Р. Гиршкан // Молодий вчений. – 2018. – №5(57). – с. 277–281.
10. Бутинець Ф. Ф. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з контрагентами / Бутинець Ф.Ф.//Економічна теорія та історія економічної думки. – 2015. – С. 72.

11. Ванькович Д.В. Організація системного підходу в управлінні фінансовими ресурсами / Д.В. Ванькович. // Регіональна економіка. – 2001. – №3. – С. 225–231.
12. Вишневська О. М. Сутність і особливості фінансового прогнозування діяльності підприємства / Вишневська О. М., Колодій І. П. //Фінансовий простір. – 2015. – №. 1. – С. 63–68.
13. Волкова Н.А. Економічний аналіз: навч. посібник. /Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. – Одеса: ОНЕУ, ротاپронт. – 2015. – 310с.
14. Давиденко Н.М. Антикризове фінансове управління на підприємстві / Н. М. Давиденко //Вісник НУБІП. – 2015 – №3. – С.80–86.
15. Демченко, Т. Економічна сутність оборотних активів та проблеми їх визнання і класифікації [Електронний ресурс] / Т. Демченко. – 2011. – Режим доступу до ресурсу : http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/2519/1/Demchenko_stat1.pdf.
16. Дятлова Н. Управління оборотними активами - запорука фінансової стабільності підприємства / Н. Дятлова // Регіональні перспективи. - 2016. - № 6. - С. 66-67.
17. Кобець С.П., Власенко Н.С. Підхід до систематизації методів діагностики ймовірності настання банкрутства підприємства / Мукачівський державний університет. – 2017. – № 10. – С. 266–270.
18. Коваленко, Л. О. Ефективність використання оборотних активів підприємств виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів та напрямки удосконалення управління ними / Л. О. Коваленко, Д. С. Жданюк // Чернігівський науковий часопис. Серія 1 : Економіка і управління. - 2017. - № 1 (8). - С. 70-77.
19. Коваленко, Л. О. Фінанси підприємств: навч. посібник. / Л. О. Коваленко, Н. І. Обушна, О. В. Абакуменко [та ін.]; за ред. проф. Л. О. Коваленко. – Ніжин : ФОП Лук'яненко В. В. ТПК «Орхідея», 2016. – 394с.
20. Ковальов В. В. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / В. В. Ковальов. – Мінськ: Издательский дом БИНФА, 2011. – 141 с.

21. Ковальчук Н. О. Антикризовий фінансовий менеджмент як основа управління фінансами вітчизняних підприємств / Ковальчук Н. О., Павлюк А. О. // Економіка та суспільства. – 2016. – С. 203.
22. Ковтун Н.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Н.В. Ковтун. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2014. – 527 с.
23. Комаріст О. І. Оцінка ділової активності підприємств у ринкових умовах / О. І. Комаріст // Науковий вісник ПУСКУ. – 2011. – № 1. – С. 76–79.
24. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко, О. Маханько. – Х.: Фактор, 2011. – 208 с.
25. Кравченко О.О. Динаміка банкрутства підприємств та рівень безробіття // Молодий вчений. – 2017. – № 3(43). – С. 691–697.
26. Красовська О. Ю. Сутність та значення маркетингових активів підприємства / О.Ю. Красовська // Бізнес Інформ. – 2017. – №12. – с. 2–19.
27. Кручак Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання / Л. В. Кручак // Економічний аналіз : зб. наук. праць ТНЕУ. – 2016. – Том 25. – № 2. – С. 93–98.
28. Ладунка І.С. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах / І.С. Ладунка, Є.А. Кучеренко // Економіка і суспільство. – 2016. – № 5. – С. 185–188.
29. Лаптева В.В. Розвиток стратегічних підходів до управління підприємством у нестабільних умовах: [колективна монографія] / Під ред. В.І. Захарченко. – Донецьк: Ноулідж; ОНУ імені І.І. Мечникова, 2014. – 188 с.
30. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: Монографія / Л. А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2011. – 880 с.
31. Лищенко О.Г., Назаренко О. О. Методика аудиту надходження основних засобів / О. Г. Лищенко, О. О. Назаренко // Науково-виробничий журнал. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2012. - №1. – С. 133-136.

32. Лігоненко Л.О. Управління дебіторською заборгованістю: навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, Н. М. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 274 с.
33. Маргасова, В. Г. Особливості управління оборотними активами підприємств харчової промисловості України / В. Г. Маргасова, І. М. Сорока // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013 – № 2 (18) – С.121 – 124.
34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 / Мінфін України // Офіційний вісник України. – Офіц. вид. – К., 2013. – № 19. – С. 97.
35. Нестеренко, С. С. Структурні зміни оборотного капіталу та їх вплив на фінансовий стан підприємств харчової промисловості / С. С. Нестеренко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – №2. – С.187-197.
36. Павленко О.П., Бурсук Г.Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування / О.П. Павленко, Г.Ю. Бурсук // Молодий вчений. – 2017. – №10(50). – с. 981–984.
37. Пиріжок Є.С., «Поняття «основні засоби» та канали їх вибуття на підприємстві» / Є. С. Пиріжок, Н.Т. Кулікова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. - №2. – С.20.
38. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. – 536 с.
39. Рилєєв, С.В. Статистично-економічний аналіз оборотних активів у запасах товарно-матеріальних цінностей харчової промисловості / С. В. Рилєєв, С. М. Юрій // Облік, аналіз, аудит. – 2011. – № 7. – С. 21-28.
40. Рудницька О.М. Застосування методів фінансового менеджменту як інструменту ефективного управління підприємством /О.М. Рудницька, С.М. Пігаль //Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 10. – С.215–221.
41. Сіфурова А. І. Оборотний капітал та оборотні активи підприємства: суть, взаємозв'язок, особливості формування та використання / А.І. Сіфурова //

Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2017. – Вип. 2 (26). – С. 62-74.

42. Скриньковський Р. М. Фінансовий стан підприємств: сутність, прийоми та методи проведення аналізу/ Скриньковський Р. М., Семчук Ж. В. //У номері. – 2014. – С. 201.

43. Слободян Н.Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика/ Слободян Н.Г. //Економічний аналіз. – 2015. – Т. 18. – №. 2. – С. 239-245.

44. Терещенко О. О., Павловський С. В. Удосконалення фінансового механізму антикризового управління підприємством //Фінанси України. – 2016. – №. 6. – С. 108-123.

45. Філатова З.В. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства / З.В. Філатова, А.Г. Ротанова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 29. – С. 330–335.

46. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств. / О.С. Філімоненков. // К.: Ельга, Ніка–Центр, 2002. – 360с.

47. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Л. А. Суліменко. – Житомир.:ПП «Рута», 2012 – 609 с.

48. Чуприна Л. В. Матричне моделювання як інструмент стратегічного аналізу в системі стратегічного управлінського обліку / Л. В. Чуприна, Л. О. Рубан // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 1(187). – С. 409-417.

49. Шарова С. В. Оборотні активи та їх місце в фінансово- економічному механізмі управління підприємством / С. В. Шарова, Т. О. Бойко. Сучасна економічна наука: теорія і практика: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 15 листопада 2017 р. – Полтава : ПолтНТУ, 2017. – 209 с.

50. Швець Ю.О. Управління оборотними активами підприємств / Ю.О. Швець, А.В. Скворцова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – № 13. – С. 127–130.

51. Шевчук С. Визнання та оцінка зобов'язань у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності // Бухгалтерський облік та аудит. – 2012. – № 6. – С. 18–23.

52. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: [навч. посібник] / О. О. Шеремет. – К.: Кондор, 2015. – 458 с.

53. Яцишин Н. Методика аналізу фінансового стану підприємства / Н. Яцишин // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету „Економічна думка”, 2013. – Вип. 10. – Ч. 4. – С. 439–445.